

A FALU ISKOLÁJÁNAK TÖRTÉNETE
Készítette: Bódai Julianna Éva
Nyugalmazott iskolaigazgató

TARTALOMJEGYZÉK

AZ EVANGÉLIKUS ISKOLA TÖRTÉNETE	2
SUHAJDA ISTVÁN	2
FEKETE JÁNOS	3
PELARGUS JÓZSEF	3
NEMES TÓTH JÁNOS	3
KISS JÓZSEF	5
POLGÁR MIHÁLY	6
SZEKÉR JÓZSEF	7
LUDVÁN ENDRE	8
A RÓMAI KATOLIKUS ISKOLA TÖRTÉNETE	9
HOLCZINGER ANTAL	11
HUSZTI JÓZSEF	12
SZAKMÁRY JÁNOS	13
SZAKMÁRY ELVIRA	13
TROSKA GYULÁNÉ BARCZA ILONA	14
PAPSZT ZOLTÁN	15
AZ ÁLLAMI ÁLTALÁNOS ISKOLA LÉTREHOZÁSA	15
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉVTIZEDEI.....	16
1953.....	16
1956.....	17
1957.....	18
1962.....	20
UDVARDI JENŐ.....	20
MISZLAI LÁSZLÓ.....	20
TÓTH JENŐ.....	21
KÁMK.....	21
1989.....	22
1990.....	22
BÓDAI JULIANNA ÉVA	22
<i>A változások évtizede</i>	<i>23</i>
<i>Alapítvány a Bakonyszombathelyi Általános Iskoláért.....</i>	<i>24</i>
<i>Iskolabővítés.....</i>	<i>25</i>
2005.....	30
2006.....	31

A település központi részén elhelyezkedő, harmóniát és méltóságot sugárzó kétszintes iskolaépület korszerű felszerelésével méltán tölt el minden falubelit a jogos büszkeség érzésével. Jó érzés azt tudni, hogy gyermekeinknek az oktatás területén a lehető legjobbat, legkorszerűbbet tudjuk nyújtani.

De hogyan, milyen körülmények között tanulhattak szüleink, nagyszüleink, dédszüleink és még korábbi felmenőink? Mikor állítottak elődeink a faluban először iskolát?

Falunk iskolaügyének története szorosan összefügg a település történetével, valamint a helyi római katolikus és evangélikus egyházközségek történetével. A mai iskola elődei a község nagybirtokos családja (Eszterházyak) és a helyi evangélikus gyülekezet által fenntartott római katolikus és evangélikus népiskola voltak.

A múlt feltárásával szerencsére többen foglalkoztak. Különböző szakdolgozatokban tudományos igényességgel feltérképezett forrásanyagokra támaszkodva bontakoznak ki az elmúlt évszázadok eseményei, az itt élt emberek élete és küzdelme. Sok segítséget jelentettek a helyben megtalálható feljegyzések, de a dokumentumok nagy részét a Veszprémi Püspöki Levéltárban, az Evangélikus Országos Levéltárban és az esztergomi, veszprémi megyei levéltárakban végzett kutatások eredményezték.

Az evangélikus iskola története

Ila Bálint és Kovacsits József szerkesztésében megjelent Veszprém megyei helytörténeti lexikon szerint falunkban 1654-ben alakult meg a lutheránus iskola. Helyi feljegyzések arról tanúskodnak, hogy az 1600-as évek elején a helyi lakosság kizárólag az evangélikus vallást gyakorolta. Az első lelkész, akinek a neve nem merült el a feledés homályában Balogh D. Ferenc volt, aki 1645-ben a helyi egyházközségben szolgált.

A török hódoltság határzónájában fekvő településünket csaknem teljesen elpusztította a török, amikor 1683-ban Bécs felé tartott. Csak a század végén kezdett a lakosság visszaszivárogni, ugyanakkor az Eszterházy család birtokaira munkaerőt toborozva cselédeket telepített a faluba.

Az 1654-ben alapított evangélikus iskola kezdeti időszakáról nincsenek információink. A tanítók névsorát 1720-tól ismerjük:

1720 – 1725: Kalenovszky Tamás

1725 – 1761: Köntös János

1770 – 1787: Suhajda István

1789 – 1794: Fekete János

1794 – 1802: Pelargus József

1802 – 1837: Nemes Tóth János

1837 – 1883: Kiss József

1884 – 1889: Polgár Mihály

1889 – 1927: Szekér József

1927 – 1948: Ludván Endre

Suhajda István

1747. szeptember 14-én született Surdon. /Somogy megye/. Apja Suhajda György evangélikus lelkész. Anyja Csikós Terézia. Négy éves korában elvesztette édesapját, 1760-ig Nemespátsón nevelkedett. 1760-63-ig Nemescsóban tanult. 1763 – 1770-ig a pozsonyi gimnáziumba járt. Onnan került 1770. február 24-én Szombathelyre. Életrajzában olvasható - mely 1787 évi keltezésű, - hogy 80 tanítványa volt a tanítónak, és felsorolja a javadalmát: 25

Ft készpénz, 2 szekér széna, 12 öl tűzifa, 35 mérő gabona, éneklésért 4 Ft, adstátio 3 Ft és 5 és fél mérő vetőmag.

1786. évi esperesi vizsgálatkor az esperes a következőket jegyezi fel a magyarszombathelyi iskoláról: A tanító Suhajda István. Szorgalmasan tanít, a templomban is eleget tesz munkájának. A gyülekezetnek panasza van rá: Gyakori eltávózása miatt elhanyagolja az esti könyörgést. A tanító panasza: Nagyon rossz állapotban van a tanítólakás és az iskola, de a gyülekezet nem akarja kijavíttatni. A fiatal tanító valószínűleg önként hagyta ott állását 1787-ben. A rossz iskola és tanítólakás, a gyülekezettel és pappal való ellentét eredményezhette a községből való eltávózását.

Fekete János

A következő 2 évben talán nem is lehetett tanító, mivel az esperesi vizitációk csak **1789-től** említik **FEKETE JÁNOS** nevét.

Tompos Balázs esperesi naplója szerint Fekete János *”...Tisztességesen viseli magát, az édesanyja a gondviselője. Most ugyan üresen találtuk oskoláját, de nagyon fogadta, hogy minden szorgalmatossággal begyűjti a gyermekeket, házonként is fogja őket keresni, és édesgeti magához...”*

Csak **4 évig tanított** Szombathelyen.

Pelargus József

1794-ben a püspök beleegyezésével szilsárkányi tanítót választották meg a szombathelyiek. A püspökhöz írt levelükben egyrészt kérik beleegyezését, másrészt Fekete Jánosnak is helyet kérnek: *”...nálunk tartózkodó Fekete János mesterünknek is méltóztassék valahol helyet készíteni, hogy a mi tulajdon mesterünket hosszas várakozás után hazavihessük...”*

Pelargus József Malomsokon született. Alsóbb iskoláit Csöglén és Mentselen végezte. A soproni gimnáziumban 6 évet töltött. Zala megyében kezdte a tanítást. Öt évig dolgozott Szilsárkányban is. Törekvő tanító. *„Munkája dicséretes, eleget tesz hivatásának...”* Önként lemond a nótáriusságról, mert különben *„az oskolai hivatalokba csorbulás esik”*.

1797-ben új iskola épületet épített az egyházközség. Bizonyára nagyon szegényes lehetett a tudománynak ez a hajléka, mert 1801-ben, amikor az esperes iskolalátogatást végeztetett, kiadta az utasítást, hogy az egészség fenntartása érdekében vágassanak rajta nagyobb ablakokat.

Nemes Tóth János

1802-ben új fejezet kezdődött a magyarszombathelyi evangélikus iskola történetében. Új tanító jött **NEMES TÓTH JÁNOS** személyében, aki **35 esztendeig volt a falu tanítója**. Kissomlyói születésű. Sopronban járt iskolába, ott is végzett 1801-ben. Egy évig tanított Palotán (Várpalota), onnan került Magyarszombathelyre. Beszélt németül és latinul, gyönyörűen tudott orgonálni. Egyik esperesei napló szerint ismert a jövedelme:

1. *„Készpénz: 30 Ft.*
2. *Sorgabonát ad minden pár 1 fertályt / őszit /*
3. *Őszi vetésre 6 mérő, tavaszi vetésre szintén*
4. *A földek végibe ami kis széna terem, betakarítják.*
5. *Kendert 9 markot adnak.*
6. *6 öl tüzelni való fa*
7. *1 akó bor*
8. *7 és fél font faggyú*

9. 3 sátoros ünnepnapon: karácsonykor, húsvétkor és pünkösdkor a perselypénz.
10. Halott felett való éneklésért és elkísérésért 10 kr. Búcsúztatásért /ha kívánják/ 30 kr.
11. Minden gyermek tanításáért jár ¼ mérő, azaz 1 fertály zab.”

A tanítás tartalmáról és rendjéről egy 1815-ből való órarendből tájékozódhatunk: „Ami a tanításnak rendit illeti, ilyen: Hetfén és csütörtökön reggel a Hübnerből és a Graduálból tanulnak. Délután szintúgy leckét mondanak. Kedden és pénteken reggel a 8 kis históriából és a kistükörből tanulnak és kérdeztetnek, délután ezeken a napokon számot vetnek. Szerdán és szombaton reggel a katekizmusból tanulnak. Délután éneknótákat tanulnak. Vasárnap reggel az azon napos esedékes evangéliumot tanulják, s dictumot mondanak.” (Hübner egy olyan tankönyv, melyben 2 x 52 bibliai történet van. Hübner a könyv szerzőjének a neve. Graduál: Énekeskönyv)

Az iskola mindenszentek táján kezdődik, és gyümölcsoltókor (március 25) már vizsgáznak a gyermekek. Nyáron nem volt tanítás.

Az iskola felszerelése 1815-ben a következőkből állott:

- „1 pozsonyi formula –amelyet nagyságos Duhon Imre táblaíró új ajándékozott-,
- egy Hübner,
- egy fekete tábla,
- egy kis asztal,
- két karszék
- és egy faabrincsos fertály.”

(Pozsonyi formula: Szépírási formákat bemutató tábla.)

Az iskolában használt tankönyvekről először 1837-ből maradt feljegyzés, amely szerint a következő könyvek voltak forgalomban: Luther Katekizmus, Kis–História, Hübner, Evangéliumos könyv, Losonczy Hármaskönyv, Losonczy Hármaskönyv. 1831-ből származó feljegyzés: „Egy iskolaszoba van, katedra nincs, 3 asztal, 3 pad, 1 tábla van.”

Az 1828/29-es iskolaévben az esperes a vizsga napján látogatta meg az iskolát. Ebben az évben 124 tanuló volt: 76 fiú és 48 lány. Ehhez egyetlen tanterem és egyetlen tanító. 1815-ben délelőtt 3, délután 2 órát töltöttek a gyermekek az iskolában, 1830/31-es iskola évben pedig délelőtt is, délután is 4-4 órát. A tanulók összeírása egy táblázatban történt, melyből a következőket tudjuk meg:

A gyermekek nem egyszerre kezdik az iskolába járást. Amikor már nincs szükség rájuk az őszi munkák során, akkor küldik a szülők a nagyobbakat az iskolába. Az előmenetel jelölésére három jelzöt használ a tanító: *Első*, *Második*, vagy *Harmadik*. A mulasztások között legkevesebb a 4 lecke, de ilyen csak kevés van. Általában 10-szer annyit mulasztott egy – egy tanuló, de nagy számmal szerepel 20 – 27, illetve 29 leckemulasztás is. Erkölcösségben mindenki *Első*.

Az év végi vizsga pontos leírása a következő:

1. „A buzgó éneklés és imádság után 1 tanítvány a jelenlevő érdemes hallgatóságot versben megtiszteli.
2. Herder katekizmusának útmutatás szerint az első parancsolatról katekizálnak.
3. A kisebbek a keresztyén ABC-ből is kikérdeztetnek.
4. Hübner a Szentírásbéli Históriái közül a 30-nál kezdvén, melyből kívántatik, olvassák, s abból is kikérdeztetnek, azután több vegyes elmélkedésekkel is kedveskednek.
5. Geográfiából a Föld kerekiségének állapotjáról felelgetnek és a Duna – Tisza melléki vármegyét, annak nevezetesebb helyeivel elszámolják.
6. Az egészséget tárgyazó katekizmusból az ember életéről, és az egészségnek becséről kérdeztetnek és feleltetnek.

7. *A Szent Históriák Luther Márton Kis katekizmusával a nagyobb gyermekek és leányok könyv nélkül végig elmondják.*
8. *Reggeli és estéli imádságokat és minden napra különös buzgó fohászkodásokat mondanak.*
9. *Naponként amely Szentírásbéli diktumot tanulnak, azokat elmondják.*
10. *Amely énekek kívántatnak, azok nótáikban is próbát tesznek.*
11. *Tabula Coebetisből kikérdeztetnek, és az öreg, s apró számok esmérésében, kimondásában próbáltatnak.*
12. *Az elméleti számvetésbe és táblán is külön megpróbáltatnak.*
13. *Írásukat mutatják, a kisebbek leckéjükkel kedveskednek.*
14. *Végre egy tanuló befejezi a próbatételt versekben, és a kegyes hallgatóságnak megköszöni a szíves időtöltésüket.”*

(Tabula Coebetis: számtankönyv)

Az 1832/33.tanévben 100, 1834/35-ben 114, 1835/36-ban 104, 1836/37-ben 103 a növendék száma.

Kiss József

1837 – ben megüresedett a tanítói állás. A gyülekezet választása **KISS JÓZSEFRE** esett..

„...Répcelakon született 1818. június 17-én. Apja Kiss János kovácmester, anyja Tömböl Julianna. Elemi tanulmányait a helybeli evangélikus iskolában végezte. 1828-ban a Sopron-i Főtanodába ment, ahol Theológiában jelesen a tanítói tudományokban és zenében magát ki is képezte...” - olvashatjuk az egyik látogatási jegyzőkönyvben Kiss Józsefről.

Már az első tanévben az iskolai évet korábban kezdte, és jobban megnyújtotta, mint elődje. Fontosnak tartotta az oktatás tartalmi megújítását. A szokványos tantárgyak mellett tanította a magyarok történetét, földleírást és gazdasági ismereteket.

A tanulók száma folyamatosan 100 fölött volt, ugyanakkor az iskola épületének állaga egyre nagyobb problémát jelentett.

Az iskolai ellenőrzés a következő megdöbbentő megállapításokat teszi:

...” A növendékeket nagyrészt sápadt, halvány színben találtuk, amit kétség kívül a még nyílt ajtónál is a fullasztó melegnek lehet tulajdonítani. És ez az oka, hogy N. Kiss József tanító minden kitelhető szorgalma mellett is a gyakran betegeskedett gyermekeket többre nem viheté, noha...csak alig található egy-kettő, aki minden kérdésre pontosan és értelmesen felelni nem tudott volna...” Végre 1851-ben új iskolaépületet és tanítólakást épített a fenntartó egyházközség a régi helyére. (Az új tanterem alapterülete 186,5 négyzetméter volt!) Kiss József tanító úr még fokozottabb igyekezettel oktatta tanítványait. Az iskolavizsgálók minden jelentésükben megdicsérték őt, valamint a tanulókat is.

Pl. *„Örömelvezet a magyarszombathelyi iskolában lenni. Róla csak dicsérettel emlékezhetünk...”*...” Számtanból a nagyobbak a négy első, a kisebbek a két alsó nemeiből fejben és táblán jelesen, többek kitűnően felelgettek...”

A tanulók magas létszáma miatt **egyre sürgetőbbé vált még egy tanterem építése**, és így a **második tanítói állás megszervezése**. Ezt alátámasztják az iskolavizsgáló jegyzőkönyvek is.

Az 1867/68. idézve: *„Itt a sok gyermek, az 1 tanító, s a szűk iskola ragadott bennünket bámulásra. A szép virágzásban lévő Bakony – Magyarszombathely egyháza némi erkölcsi kötelességéről látszik megfeledezni akkor, amikor ilyen szép számú nemzedéknek illő képeztetése, s nevelése végett egy segéd vagy másodtanítóról, iskoláról hova előbb nem gondoskodik. 148 gyermek kellő tanítására a tanító, ha éjt, napot egygé tesz is elégtelen. Itt az ember ereje csak a rend, fegyelem fenntartásában is kimerül...”* Az 1875/76. tanév jegyzőkönyvéből: *„...Kiss József tanító urat régi jó buzgóságában, s tanítói kedvében találtuk 114 tanítványa között. A tanulók száma tehát 40 – 50 –el több, mint amennyit az Országos Népoktatási törvény megenged. S hogy abban a nagy terjedelmű tanteremben és ennyi*

növendék között miképp lehet a tanításnak mégis kielégítő eredménye, azt csak az érti meg, aki ismeri a tanító úrnak roppant szorgalmát és azon hivatali buzgalmát, mely szerint magát nem kímélve, erejét egészen növendékeinek és az iskolának áldozza fel...”. Az **1879/80. tanév kezdetére került sor a másodtanítói állás megszervezésére**. Ettől kezdve az általános iskola megszervezéséig – kisebb megszakításokkal - két tanító működött az egyházközségben.

Először a régi tanterem megosztásával alakítottak ki két tantermet. Az így keletkezett helyiségek rendkívül kicsinek bizonyultak, szinte akadályozták a munkát. Így 1881 nyarán az egyházközség lebontatja az iskolaépületet, és helyére két tantermes korszerűbb iskolát épített még ugyanezen a nyáron.

Egy **1884**-ben történt Vallás- és Közoktatási Minisztérium által indított felmérése **az új iskolára vonatkozóan a következő adatokkal szolgál**: *”Száras fekvésű, földszintes épület. Falai téglából és részben vályogból készültek. Teteje cserépszindelyes. A tantermekre vonatkozó adatok: Egyik terem 670 cm hosszú, 565 cm széles és 310 cm magas. Négy ablaka van. A másik ugyanolyan méretű, mint az első, csak három ablaka van. Közös fedett folyosóra nyílnak, a padló téglából van, cserépkályhával fűtenek. A tanterem világítása teljes. A két tanteremmel együtt a segédtanító számára is építettek egy helyiséget, amely a két tanteremmel együtt közös folyosóra nyílik. A tanterem bútorzata a következőkből áll: 24 db pad, amely mindegyike 6 gyermek számára készült. Ezen kívül mindegyik osztályban van egy katedra és 1 tábla, fogas. Mosdóasztal, szekrény nincs.*

Az iskola taneszközei: *Fali olvasótábla, 1 db magyar nyelven, 1 db számológép tizedes rendszerrel*

Térképek: megye térképe 1 db, Magyarország és Európa térképe 1-1 db, 1 db földgömb.

Természetrajzi képekből: Prasz – Gönczy féle gyűjtemény

Természettani eszközök: iránytű, patkó és métermértékek”

Kiss József 1883. november 28-án, 66 éves korában, 47 évi tanítóskodás után meghalt. Földi maradványai a régi temetőben nyugodnak, márvány síremlékét máig kegyelettel őrzi a helyi evangélikus gyülekezet.

1888-ban az akkori idők szerint korszerű iskola mellé új tanítólakást is építetett az egyházközség., amelyet 1913-ban ismét újjá építtetett. Az így kialakult épületegyüttes 2004 júniusáig szolgálta a helyi oktatás ügyét.

Polgár Mihály

1884 ősztől már **POLGÁR MIHÁLY** tanította a felső három osztályt. Kitűnő tanító, szinte művésze a munkának. Az iskolavizsgálók jelentéseikben így írtak róla:

„Ha tekintjük a nagy, de szeretettel párosult fegyelmet, a tanító élénk és ügyes előadási képességét, mellyel a gyermekek figyelmét mindvégig úgy leköti, hogy minden szem csak őreá irányul, vagy ha mérlegeljük az eredményt, melyet felmutatott, el kell ismernünk, hogy Polgár úrnak egyházmegyénk egy jeles tanítót nyert...”

A reáltanok is figyelemmel, magyarázattal, s ahol lehetett, mint pl. a természettanban a delejvas és iránytű szemléltetőleg is előadattak. Polgár Mihály még lámpafénynél is tanítja növendékeit.”

1885/86-ban így nyilatkoznak róla: *„Az eredmény, amit Polgár Mihály felmutatott minden egyes tárgyból, egy népi iskolához kötött legmagasabb igényeket is kielégít. iSzámтанból nagyon erősek, a legkomplikáltabb feladványt is minden útbaigazítás nélkül gyorsan és biztosan megoldják...Az írások, melyeknél nyugta és ellennyugta, és levélírásokat láttunk, -oly szépek, és helyesírásilag is teljesen kifogástalanok.”*

Az 1888/89. tanévben tanított a faluban utoljára. Pontos távozási helyét nem tudjuk. Annyi azonban bizonyos, hogy eltávazása után iskolavizsgáló lett.

Szekér József

1889-ben **SZEKÉR JÓZSEFET** választották meg az egyházközség tanítójának. Szekér József 1868. február 22-én született Ostffyasszonyfán, egy zsellér család gyermekeként. A falu tanítója figyelt fel a jó eszű kisdíákra és szorgalmazta továbbtanulását. A Vas megyei gazdag evangélikus gyülekezeteket járatta vele körbe, ahol összegyűlt számára annyi adomány, amellyel beiratkozhatott a soproni Líceumba.

Az egyházközség 1889. november 3-án megtartott közgyűlésén következőképpen határozta meg a tanító javadalmát:

1. *„Kézpénzt adunk 30 Ft-ot.*
2. *Sorgonában adunk 7,5 pozsonyi mérő búzát / 461 liter / és 32,5 pozsonyi mérő rozst /1998 liter/.*
3. *Két negyed telek után való tanítói földet haszonélvezetre, mely két negyedből ¼ telek után való földek munkáját a legelő illetőségében kapott földek munkáját kivéve, azaz megszántjuk, elvetjük, behordjuk, valamint ezen földek között és végében lévő réteken a szénát és a sarjút lekaszáljuk, felgyűjtjük és behordjuk. A tanítói földekről járó állami adót megfizetjük.*
4. *Bort, ha semmi sem terem is, 1 akót adunk.*
5. *Tüzelni való fát 6 kemény ölet.*
6. *Faggyút 7,5 fontot.*
7. *Karácsony, húsvét, piüknösd ünnepén az erszény jövedelmét.*
8. *Esküvőn 20 krajcárt, temetésen 25 kr /Temetésen prédikációért 50 kr /*
9. *Tandíj minden gyermeknél 50 krajcár, de a teljesen szegény és fizetésektelen gyermekeket ingyen tartozik tanítani.*
10. *Örletni való gabonáját a malomba elvisszük.”*

1889. november 8-án megkezdí közel 40 éves működését Bakony – Magyarszombathelyen Szekér József. Hamarosan az élvonalbeli tanítók közé küzdötte fel magát. Az 1890/91.évi jelentésből: *„ A tavalyi vizsgálatnál a nagyfejű öreg bíró azt dörmögte a bajusza alá, ebből a szekérből sem lesz ám kocsi, de az idén már öklömnyi könnyeket hullatva megvallá, hogy bizony hintónak is beválik. Szekér József leküzdve a kezdet nehézségeit, a legjobb úton halad...Fő törekvése az, hogy jellemes és becsületes népet neveljen. Annyira, máris vitte, hogy növendékei szégyenlenek hazudni, s az elkövetett csínyért eltúrnek büntetést, mintsem, hogy hazugsághoz forduljanak. Úgy számot vetni, mint Szombathelyen, nem tudnak a gyerekek sehol...Az ének két hangra is igazán szép és összhangzó. Az írásaik meg valódi remekek.”* Hasonló hangvételi jegyzőkönyvek olvashatók a későbbi évekből is, jó módszerét dicsérik, valamint a tanulók tárgyi tudását, bár a nevelő durva beszédét negatívumként említik, kifogást emelnek még a gyermekek gyakori testi fenyítéséért.

Az **1905**-ben bevezetett **új népiskolai tanterv** ebben az iskolában nem sok újat hozott. A tanterv koncepciója: felkészíteni a tanulókat a gyakorlati életre. Ennek érdekében **új tantárgyként bevezették a kézimunkát és a gyakorlati foglalkozást gazdasági és háztartási gyakorlatokkal**. Az iskolának gyakorló kertje nem volt, a községtől kapott egy kis területet erre a célra. Háztartási gyakorlatokat nem tartottak a lányok számára. Az első világháború idején a tanítás akadálytalanul folytatódhatott az iskolában, Szekér Józsefet nem vitték el katonának. A világháború következményeként a tanulólétszám a 20-as években nagyon lecsökkent, pl.1925-ben: 50 főre. Az 1927/28-as iskolaévben tanított utoljára Szekér József, a tanév befejeztével nyugdíjba ment. Nyugalmi éveit Tata – Tóvárosban töltötte, 1938-ban halt meg.

A lelkeszi hivatal a Néptanítók Lapja 1928/27-28.számában hirdette meg pályázatát: *„Pályázat a bakonyszombathelyi evangélikus kántortanítói állásra. Javadalom: három szobás*

új lakáson kívül készpénz 69,90 P, 360 kg rozs, 139,20 P munkaváltság, faggyúváltság 3,13 P, 56 liter bor, ismétlősök oktatásáért a községtől 46,40 P, 17 kat. 367 öl szántóföld és rét (tagosítás alatt), 6 öl kemény tűzifa, három sátoros ünnepkor perselypénz, stóla. Pályázati határidő a megjelenéstől számított 10 nap.”

A pályázatra 9 fő nyújtott be igényt. Közülük 3 fő minősítése: jeles, 3 tanítóé jó és 3 elégséges volt.

Ludván Endre

A bakonyszombathelyi Evangélikus Egyházközség közgyűlése **1928.** augusztus hó 19-én döntött: Egyhangúlag Ludván Endre bokodi tanító pályázatát fogadta el.

LUDVÁN ENDRE 1901. január 12-én született a Vas megyei Nagysimonyiban, ahol édesapja szintén kántortanító volt. Az elemi iskola 5 osztályát szülőfalujában végezte. 10 éves korában hirtelen meghalt édesanyja. A haláleset után az apa beíratta a sárvári polgári fiúiskolába. 1915-ben került a pápai általános tanítóképző intézetbe, ahol 1919-ben kapta meg tanítói oklevelét. Pályafutását Bokodon kezdte. Az ott eltöltött 8 év után került 1928-ban Bakonyszombathelyre.

Kiváló pedagógiai munkásságával kapcsolatosan az 1937/38. évi iskolavizsgálati jegyzőkönyv a következőket tartalmazza: *„Ismeri a tantervet. A tanításra mindig készül, szem előtt tartja a modern pedagógiai szempontokat. Képes az egész osztály figyelmét ébren tartani és foglalkoztatni az egész osztályt. Szeretettel bánik növendékeivel a tanítás ideje alatt. Gondot fordít a tanulók értelmes nevelésére, összekapcsolja az egyes tantárgyak anyagát. Gondot fordít arra, hogy a tanuló a tanultakról értelmesen, összefüggően tudjon számot adni. Foglalkozik az egyes tanulókkal is. Helyesen alkalmazza a szemléltető eszközöket és tankönyveket. Az elméleti tanításban a gyakorlati életből indul ki, s az elméleti oktatást kapcsolatba hozza a gyakorlati élettel. Tanítása tervszerű, módszeres. A tananyagot helyesen és arányosan dolgozza fel. Munkája szolgálja az erkölcsi, értelmi, esztétikai és gyakorlati nevelés célját. Súlyt helyez arra, hogy a tanulók a tananyagot lényegében már az iskolában elsajátítsák. A tanító és a szülők között jó a viszony. A tanítási eredmény kiváló, általánosan és az egyes tantárgyakat tekintve is. A tanító rendelkezik a szükséges eszközökkel, megfelelő szakkönyvekkel, pedagógiai folyóiratokkal, melyekkel önképzését elősegíti... A tanító tart népies előadásokat. Rész vállal gazdakörök, szövetkezetek, jótékony s más közhasznú egyletek munkásságában.”*

„Bandi bácsi” két nemzedéket tanított végig fáradhatatlanul, hallatlan nagy energiával. Az általános iskola megalakulásakor ő lett az iskola igazgatója és ezt a munkakört töltötte be 1963-ig, amikor **43 évi pedagógus tevékenység** után nyugdíjba vonult. Bakonyszombathelyre kerülésének 50. évfordulóján –ünnepség keretében- mondotta: *„...8 nappal ezelőtt az általános iskola búcsúzó VIII. osztályos tanulói hívtak meg ballagási ünnepélyükre. A korszerű, központi fűtéses iskolában vagyont érő szemléltető eszközöket láttam, finom műszereket, és a képzelet visszavitt az 50 év előtti iskolánkba, ahol az agyonfaragott hosszú padok és a rozott katedrán kívül egy kopott fekete tábla, 2 foszladozó térkép és néhány mérőeszköz jelentette a felszerelést. Amint az ünnepélyre siető szülőket, nagyszülőket figyeltem, gyermekkori arcok villantak fel előttem, akik valamikor az öreg padokban ültek, s felrémlett egy – egy elmosódott kép azokról is, akiket a világháborús vihar messze sodort, s jeltelen sírjukat idegen erdők avarja, idegen mezők moha fedi... Talán túl sokat is követeltem tanulóimtól, de azt akartam velük beláttatni, hogy ha törik, ha szakad, a kötelességet mindenkor teljesíteni kell. Hogy helyesen jártam el, bizonyítja iskolánk jó híre s az a tény, hogy az egykori tanítványok megállták helyüket az életben...”*

Megérdemelten megadatott számára, hogy szellemileg friss maradhatott ama utolsó napig. 1987. október 25-én halt meg 86 éves korában. Hamvai november 21-én kerültek vissza a

földbe –szeretett felesége porai mellé- az örök természet körforgásába. Emlékét a falu kegyelettel őrzi. Temetésén kedves énekét énekelték egykori tanítványai:

„ Ó, légy velem küzdelmeim közt,
Erőnek lelke légy velem!
Sikernek harmatával öntözd
Munkámat, édes Istenem!
Hozzád sóhajt aki erőtlen,
Segélyül hívja szent neved
Hú gyámolom nehéz időkben,
Ne hagyj el örök szeretet!”

Az iskola másodtanítói időrendi sorrendben a következők voltak:

1879-1881: Egyed Mór

1881-1884: Csányi Lajos

1884-1887: Sass Ferenc

1888-1890: Nagy Sándor

1890-1891: Harbuzay István

1891-1893: Putzer Károly

1893-1894: Szalay László

1895-1896: Jakus Imre

1900-1925: Kiss Margit

1925-ben Kiss Margit nyugalomba vonult és állását nem töltötték be 1929-ig, mindaddig, míg a tanulók létszáma el nem érte a hatvanat. A gyermekek számának csökkenése az első világháború egyik sajnálatos következménye volt.

1929-1931: Pöntör István

1931-1932: Hajas Sándor

1932-1934: Pethő Kálmán

1934-1938: Andorka Sándor

1938-1939: Buzás Margit

1939-1943: Andorka Sándor

1943-1947: Sass Katalin

1947-1948: Mészáros Ilona

Mészáros Ilona volt az egyházközség utolsó másodtanítója.

A római katolikus iskola története

A XVIII.sz.-ban folyamatosan nőtt a faluban a katolikusság létszáma, 1760-ra már kb. 400 főre. Ebben az évben állította fel Galántai Gróf Esterházy Imre nyitrai püspök a római katolikus plébániát. Az Esterházy család templomot építtetett, amelyet 1762-ben szenteltek fel. A feljegyzések szerint a templommal egy időben épült az iskola is, de egyes utalások szerint már 1743-ban működött a római katolikus iskola falunkban. A kezdetekről sajnos kevés dokumentum található. A helyi feljegyzésekben az első iskolaépületről a következőt olvashatjuk: *„Áll a tanító részére két szobából, egy konyhából, egy istállóból, s pajtából. Fenntartása az uraságot illeti. Az iskola egy tanteremből áll.”*

Az iskola tanítói időrendi sorrendben:

1799 körül: Puchola Ádám

1842 körül: Klezicz Mihály

1854-1859: Lisztmer Lajos

1859-1894: Holczinger Antal
1894-1904: Huszti József
1904-1906: Fehér Fülöp Sándor
1906-1927: Szakmáry János
1927-1948: Papszt Zoltán

Az 1770-es években *betelepült német családok gyermekei számára* az Esterházy család külön iskolát szervezett, ahol német nyelvű tanítás folyt. Mivel közös igazgatás alatt állt a magyar katolikus iskolával, történetük szorosan összefügg. A Németfaluban működő iskola tanítói a következők voltak:

1842-1859: Vaticsek Ignác
1859-1882: Scholl József
1882-1894: Schmidt Emília
1894-1895: Szabján József
1896-1906: Szakmáry Antal
1906-1910: Szakmáry János
1910-1913: Borroghy Emma
1915-1924: Gönczöl Anna
1924-1948: Barcza Ilona

Veszprém vármegye 1838-ban ún. "nevelésügyi deputációt" szervezett, melynek az volt a feladata, hogy felekezeti különbségre való tekintet nélkül végigjárják a megye népiskoláit, és megvizsgálják azok helyzetét. Előre megadott szempontok szerint feljegyzéseket készítettek, amelyekben először találhatunk érdemi adatokat a katolikus iskolára nézve. Az iskolalátogatások alkalmával készített gyűjtőív két katolikus iskolát említ. Viszont Németzombathelyen csak 1842-ben épült iskola. 1842 előtt a német családok gyermekei is ugyanoda és ugyanannak a tanítónak a keze alá jártak, ahová a magyar gyermekek, csak nem együtt. Ugyanis a tanítás nyelve különböző volt.

1838-ban a német nyelvű iskolában öt tantárgyat tanított a tanító: vallást, betűvetést, olvasást számvetést és írást. Az ide járó gyermekek száma 42 volt. A magyarszombathelyi iskolában a tantárgyak sora „földleírással” egészült ki, és itt ebben az évben 32 növendéke volt az iskolának. A tanító egyúttal a jegyzői hivatalt is betöltötte.

1845-ből való javadalmazási jegyzőkönyv a következőket tartalmazza a „mester” és az iskolaház vagyonára vonatkozólag:

1. „Kert belső földterület
2. Öt pozsonyi mérő három telek:
 - a./ Kerékteleki dűlő
 - b./ Kevei dűlő (ev.pap és mester szomszédságában)
 - c./ Kishegyi dűlő; ennek $\frac{2}{3}$ részét az anyahelyiségbeli hívek munkálják, a többit a mester munkáltatja. A földekre minden gazda 1 szekér trágyát visz ki. A látogatás alkalmából Gróf Eszterházy Pál fél sessió földet íratott a mester számára.
3. Rétfjei nincsenek, azok helyett két föld 2 egész 4 nyolcad hold, 2 harmad részét a hívek, többit a mester munkáltatja.
4. A gróf erdejéből 8 öl tűzifa, amelyet a hívek felvágznak és hazavisznek. Az iskolás gyermekek visznek naponta egy darab fát az iskola fűtésére.
5. Legelő nincs.
6. Párbér (tekintet nélkül zsellér-e vagy gazda): fél pozsonyi mérő rozs, özvegyek: 1 fertály mérő rozs.
A cselédség nem ad párbért, nem is fizet.
7. Páronként tekintet nélkül 15 kr. Özvegyek 2,5 kr.
8. Stóla jövedelem: esküvő: 8 kr., temetés: 10 kr.

9. Stólapótlás: 4 Ft. 34 kr. Minden gyermekért 1 kr-t kell fizetni, a szegényeket pedig ingyen tanítja.

10. A mesterház áll egy nagyobb és egy kisebb szobából a maga számára és egy kamrából. Iskola nagyon elegendő nagy, s jó állapotban. Vagyon a mesterháznál egy jó istálló is 6 db. marhára, és egy kis fészter a mesterház fenntartására, és igazításához készpénzbeli költségeket a méltóságos uraságok adnak. A szekeres és kézi munkát az anyahelyiségbeliek viszik véghez.”

Az 1848-as forradalmat követően megalakult első felelős független Magyar Kormány Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériuma által szervezett megyei küldöttség jelentésében megfogalmazta, hogy a magyarszombathelyi római katolikus iskola állapota nagyon rossz, és sürgősen javításra szorul. Ezt követően az iskolával kapcsolatos ügyekről 1881-ig semmilyen feljegyzés nem található.

Holczinger Antal

1859-től Holczinger Antal lett a tanító, róla több információ található. Közel negyven évig szolgált a faluban a nevelés és oktatás ügyét..

Javadalmára vonatkozó jegyzőkönyv a helyi plébánián található:

1. 17 kh. 1225 n.öl szántó, rét, legelő, kert	17 Ft. 57 kr.
2. 63 pár után 1/2 pozsonyi mérő rozs	78 Ft. 75 kr.
3. 63 pár után párpénz 25 kr./fő	15 Ft. 75 kr.
4. Tandíj 70 mindennapi tanköteles után 50 kr./fő	35 Ft.
5. Az ismétlő iskolások oktatásáért a község pénz-	
6. tárából /csak 1868.után /	15 Ft.
7. 32 ürm. kemény hasáb tűzifa leszállítva	112 Ft.
8. Hívek által teljesítendő földmunkáltatásért	100 Ft.
9. Az egyházmegyei Ferenc József alapból segély	23 Ft. 75 kr.
10. A vallásalapból stólapótlás	4 Ft. 70 kr.
11. Az összes stóla jövedelem	45 Ft. 25 kr.
12. <u>Ostyasütésért</u>	<u>5 Ft.</u>

Összesen: **510 Ft. 77 kr. /5/**

Az 1881.évi iskolai jelentésből a következőket tudjuk meg:

Tanköteles 6 – 12 éves: 54 fiú és 48 leány. Iskolába jár: 52 fiú és 47 leány. Az igazolatlanul hiányzók ellen „Törvényes eljárás indíttatik”. Az ismétlő iskola nem zökkenőmentes. Csak télen járnak el a 12 – 14 évesek, amikor már minden mezei munka szünetel. A szorgalmi idő nagyon rövid: októbertől áprilisig tart. A tanulók előmenetele „alig tűrhető”. Ennek egyik magyarázata a tanító súlyos betegsége. Holczinger Antal egy 2. latinosztályt végzett fiát állította be maga helyett tanítani huzamosabb időre, mert szegénysége miatt képzett segédet nem bírt tartani. Jelentésében az akkori plébános azt is megjegyzi, hogy nevezett a „nyelv, fizika és alkotmánytan tanítására csekély képzettségénél fogva képtelen”. A németfalusi iskolában hasonló a helyzet. Minden tanköteles gyermek jár iskolába: 37 fiú és 35 leány, de „az iskolába járásból nincs sok haszon”. A tanító rosszul képzett, az előmenetel nagyon gyenge.

A Vallás-és Közoktatási Minisztérium 1884-ben készített felmérése a következőket tartalmazza:

1. „Az iskolaház leírása: Épült 1760-ban. Azóta javították. Az anyag és építési költségeket a kegyuraság adta, a kézi és igaznapszámot a hitközség szolgáltatta. A község északnyugati részén fekszik. Száraz fekvésű, földszintes. Falai vegyes anyagból: téglá és vályogból vannak készítve. Teteje fazsindelyes, tűzkár ellen biztosítva van. Tanhelyiségek száma: összesen 1. Méretei: 895 cm hosszú, 470 cm széles, 270 cm

magas, 3 ablaka van, 1 ablak nyílásának magassága 113 cm, szélessége 80 cm. A tanterem téglázott. Ajtaja közvetlenül az udvarra nyílik, vaskályhával fűtik.

2. *Tanterem bútorzata: 16 db. „újabb szerkezetű” pad, 1-1 pad 5 gyermek számára készült. Egyforma nagyságúak hosszúságra nézve, de magasságuk fokozatosan emelkedő. Egy asztal, egy szék, két darab iskolai nagytábla, 1db. tanszékény található benne.*
3. *Taneszközökről: A következő felszerelés található 1884-ben Magyarszombathelyi rk. iskolában: Gönczi Pál szerzőtől 1 db. magyar nyelvű faliolvasó tábla, 1 db. számológép tizedes rendszerrel, térképek: Magyarország fali abrosza, 1db. magyar nyelven, 1 db. földgömb. Tanulói, tanítói könyvtár nincs.*
4. *A tanító lakásáról: A lakás áll 3 szobából, 1 konyhából, kamrából. A házi kert 64,6 x 57,5 m méretű.*
5. *Egyéb: Az iskola udvara fával beültetett. Az iskolának gyakorló kertje is van, a község területén 600 n. öl nagyságú bekerített terület, de céljának nem alkalmas. Sem kútja, sem forrásvize nincs.*
6. *Munkaeszközök az iskolában nincsenek.”*

A plébánián található adatok szerint **a németfalusi iskolát 1892-ben átalakították** a következőképpen: Az ajtó mögött bent a teremben fél métert leválasztottak, aminek következtében a tanterem nem közvetlen az udvarra nyílik. Így a tanterem hossza 8,5 méter lesz. Ugyanakkor szélesítik 6,7 méterre, magasságát pedig ½ méterrel (3,2 méterre) megnövelik. A 3 ablak helyett 4-gyel látták el. Így lényegesen javultak a tanítás fizikai körülményei.

Huszt József

1894-ben meghalt Holczinger Antal, az idős, régóta beteges tanító. Még ebben az évben megválasztották HUSZTI JÓZSEFET, aki ekkor 28 éves. Lényegesen jobb tanerő, mint elődje volt. Tanítóskodásának időszakára esett a millenium, a honfoglalás 1000 éves évfordulójának megünneplése. Az iskola külön is rendezett ünnepélyt ebből az alkalomból. Az ünnepély menete Huszt József leírása szerint a következő volt: *„Mivel a millenáris emlékfák elültetésével az iskolai ünnepély megtartásáig várni nem lehetett, azok elültetése már április végén megtörtént. Elültetett 6 db hársfa a templom melletti téren, s azok a következőképpen neveztettek el: Árpád, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, Szent László, Szent István és Ferenc József. A millenáris ünnepség megtartása május 17-én történt. Amely alkalomra a költségek fedezésére méltóságos Gróf Eszterházy Béla 20 Ft-ot, s hogy a gyerekek szívében az ünnepély még maradandóbb emlékü legyen, azok számára 100 db milléneumi emlékérmét kegyeskedett ajándékozni.... A mulatság este 8 óráig tartott, mikor mindnyájan sorakozva az iskolaudvarra vonultak, onnan szétoszlottak...”* (Szerkesztői megjegyzés: Az ünnepség teljes leírása a kötetben megtalálható.) Az ünnepségen a németfalusi gyermekek is jelen voltak, de a műsort kizárólag Huszt tanító úr tanítványai adták. Az 1901/1902. évi iskolai jelentés a magyarszombathelyi római katolikus iskoláról elismerően nyilatkozik: *„...A magyarszombathelyi iskolát mintaiskolának lehet nevezni. A tanító példás erkölcsű és igen szorgalmas...”* A jelentés akkor az iskolaépülettel is elégedett: *„...Igen jó és kellően el van látva tanszerekkel...”* A tanulók számát is közli: 6 – 12 éves: 45 fiú és 48 leány, 13 – 15 éves: 18 fiú és 5 leány. A tankötelezettség már teljesen megvalósult. A 2. kerületi iskoláról (németfalusi iskola) a következőket tartalmazza: *„ A tanító SZAKMÁRY JÁNOS képesített. A tankötelezettség itt is 100 %-osan megvalósult. 74 a tanköteles és mind iskolába jár, beleértve az ismétlősöket is. 62 mindennapi és 12 ismétlő iskolás van. Az iskolaépület és tanítólakás kielégítő és el van látva kellően tanszerekkel”*. 1904-ben váratlanul meghalt a még alig 40 éves Huszt József. Emiatt szünetelt a tanítás, csak

két hónap múltán sikerült betölteni az állást a 29 éves Fehér Sándor személyével, aki „...tetemesen gyengébb tanerő a korány elhunyt Huszti Józsefnél”. A 2.kerületi /németfalusi/ iskolában ebben az időszakban már kizárólag magyar a tanítás nyelve. Az itt működő tanítók javadalmazásában lényeges változás nem történt hosszú időn keresztül. Természetben kaptak: 1066 n.öl konyhakertet, 5 magyar hold és 1000 n.öl földet, melyet a község művelt. Fél pozsonyi mérő gabonát és 8 méter kemény hordófát. Készpénzben pl. 1922-ben 50 fillért minden tanuló tanításáért, és 1 koronát minden napra. Ezenkívül az ismétlő iskola bevezetése után minden ismétlős után 50 fillért fizettek még részükre. A tárgyalt két iskolában használatos tankönyvek jegyzéke:

- Római katolikus elemi és kis katekizmus
- Mócsi – Petrovác félé ABC
- Györfy János félé nyelvtan, földrajz, történelem, alkotmánytan, természetrajz, természettan (ez mint egybekötve)
- Ember Károly félé Olvasókönyv

Az 1904/1905-ös iskolai jelentés részletesebb adatokat csak a magyarfalusi iskoláról közöl. E szerint tanítói könyvtár nincs, ifjúsági könyvtár azonban van: 98 kötetes. A könyvtár létrehozásának és fenntartásának anyagi alapja a beiratkozási díj, amelyekről külön rendtartási naplót vezetett a tanító. Összesen 98 a tanköteles, és mind jár iskolába. A hiányzás nagyon magas: 5845 félnap. Ebből 264 nem igazolt. A mulasztások okául a munkát és a lábbeli hiányt említi a jelentés. A szorgalmi idő ebben a tanévben szeptember 14-től április 22-ig tartott.

Szakmáry János

SZAKMÁRY JÁNOS öt gyermekes családapaként 1906-ban került a faluba, a helyi adatok szerint 1910-ig párhuzamosan a németfalusi iskolában is tanított..

Javadalma készpénzben:

Kántori és tanítói	816 korona
Államsegély, fiz.kieg.	112 korona
Tandíjváltás	74 korona
<u>Korpótlék</u>	<u>1200 korona</u>
Összesen:	2202 korona

Az I. világháború, -mint általában mindenütt- itt is kártékonyan éreztette hatását. Javulás csak annyi ez időszakban, hogy 1916-ban megszervezték a másodtanítói állást. Jegyzőkönyv szerint a másodtanító fizetése: készpénz 100 korona, lakbér címén 240 korona. Ehhez jött még az állami támogatás, amely pl. 1921-ben 1500 koronát jelentett. Esterházy Béla kegyúr a falu főutcáján lévő tiszti lakás egyik irodáját adta oda tanteremnek. Az első másodtanító Grunner Győző volt. Okleveles, de nagyon gyenge eredménnyel végzett, egyénisége sem volt megfelelő. Csak pár hónapot töltött falunkban.

Szakmáry Elvira

Grunner Győző távozása után SZAKMÁRY ELVIRA, Szakmáry János leánya - aki a pápai tanítóképzőben végzett, egészen az általános iskola megalakulásáig töltötte be a másodtanítói posztot.

Az 1919-es kommunista Tanácsköztársaság iskoláink történetében is változásokat hozott. 1919. április 15-étől a helyi Direktórium kényszerítésére megindult az oktatás a felekezeti iskolák összevonásával nyert állami iskolában. A falu egyik kocsmajának ivóhelyiségét tanteremmé alakították, és ide járt az egyesített I. és II. osztály Kiss Margit evangélikus tanítónő vezetésével. A III – IV. osztályt Szakmáry Elvira tanította, az V. osztályt Szakmáry

János, és végül a VI. osztály **Szekér József** keze alá járt. A Tanácsköztársaság hamarosan bekövetkező bukása miatt csak május végéig volt állami iskola Magyarszombathelyen. A németyszombathelyi iskola nem kapcsolódott be az államosításba - külön maradt.

1919 őszén Eszterházy kegyúr *egy cselédházat alakított át tanteremmé*. Az iskolával együtt *tanítólakás és létesül a másodtanító számára*, amelyet 1919 októberében szenteltek fel. 1921-ben 30 db szemléltetőképet szereztek be 1500 korona értékben.

Az 1921/22. évi iskolai jelentés tartalmazza az 1919-ben *épített tanterem méreteit* is: hossza 9 méter, szélessége 5 méter, magassága 3 méter és 4 ablaka van. A 98 (6 – 12 éves) tankötelesből 97 jár iskolába. Kitér a jelentés arra is, hogy mióta kétfelé választották a gyerekeket, egyetlen ragályos megbetegedés sem volt. Az ismétlő iskolás korúakból 31 járt a jelentés évében iskolába, holott 37 volt a tanköteles. A lemorzsolódás okát a „gazdasági munkák”-ban jelölték meg. *A mulasztások száma igen nagy*, 3883 félnap, ebből 212 nem igazolt. Egy tanulóra 29 félnap esett. A szorgalmi idő megfelelő hosszú volt, szeptember 5-től június 7-ig tartott. Az iskolavizsgálók mindkét tanító munkájával elégedettek voltak: *„szolgálati magatartásuk és példás működésük kiváló”*. A tanulók előmenetelét osztályonként is értékeli a jelentés: I. osztály elégséges, II-III-IV. osztály jó, VI. osztály jeles. Az első osztály rossz eredményét a rengeteg mulasztásnak tulajdonítják. *A kézimunka oktatás és a gyakorlókerti munka* ebben az évben valósult meg először. A fiúkat fonásra, hánctermékre tanították, míg a lányok varrással, kötéssel és hímzéssel foglalkoztak. Ebben a tanévben *használt tankönyvek jegyzéke*:

- Elemi és kis katekizmus
- Kis biblia
- Mócsi féle ABC
- Mócsi II. olvasókönyv
- Gyórfy III., IV., V., és VI. olvasókönyv
- Gyórfy: történelem, természetrajz, és természettan, földrajz, gazdaságtan
- Gubica: Földrajz III.
- Hámori féle alkotmánytan
- Bertalan: Számítan III – IV. V. VI.

Az 1921/22. évi jelentés részletes adatokat közöl a németfalusi iskoláról is: *„Az iskola földtömésből készült, zsuppal fedett. Már nagyon rossz állapotban van, újra építésre vár. Döledező, szinte életveszélyes. Egy tanterme van, amelynek méretei: 6 méter hosszú, 4 méter széles és 2,75 méter magas. Három ablaka van. 47 fő 6 – 12 éves tanköteles korú tanuló van, mindegyik jár iskolába. A 18 ismétlő iskolás szintén. A tanító **GÖNCZÖL ANNA** 47 éves, akinek szolgálati magatartása példás, működése kiváló. A tanítás eredménye mind a hat osztályban kitűnő. A tanítói fizetés 608 korona, állami segély 1992 korona, összesen: 2600 korona. A tanító lakása az iskolával egy tető alatt van. Földszintes, vályogból, sárból készült, 2 szoba, 1 konyha és 1 éléskamrája van. Az iskola felszerelése hiányos, szemléltető képek nincsenek. A szorgalmi idő nem volt egységes: IV – VI. o. számára szeptember 1-től június 1-ig, az I-III. osztály számára október 1-től június 12-ig. Több alkalommal volt iskolai ünnepély: 1921. november 2-án az eltemetett hősök emlékére, 1922. március 9-én alkohol ellenes nap, 1922. március 15, 1922. május 26-án: madarak és fák napja, 1922. június 5-én: gyermeknap.”*

Troska Gyuláné Barcza Ilona

1923. november 11-én váratlanul meghalt **Gönczöl Anna**, a hitközség temettette el. Helyébe BARCZA ILONA - egy 18 éves kezdő tanítónő - jött, aki végigvezette a 2. kerületi iskolát egészen az államosításig. Az általános iskolában is tanított, 1961-ig.

Papszt Zoltán

1927. október elejével Szakmáry János nyugdíjba ment. Helyét egy rendkívül ambiciózus fiatalember, PAPSZT ZOLTÁN töltötte be, aki Somogy megyéből – Zamárdiból - került Bakonyszombathelyre. Még ebben az évben ifjúsági egyesületet alakított, énekkart szervezett. 1930-ban megindult a leventeoktatás, melynek szintén ő lett a vezetője. Rendszeresen szervezett gyermek ünnepélyeket, és az ifjúság közreműködésével színdarabokat rendezett. Szervezésében az iskolában népművelési előadásokra került sor, az iskola könyvtárát pedig hamarosan 300 kötetre fejlesztette. A II. világháború idején, 1942 nyarán bevonultatták, az orosz frontra került, ahonnan csak 1944-ben jöhetett haza. Ebben az időszakban Szakmáry Elvira tanított egyedül, több mint egy iskolaéven át.

Az Állami Általános Iskola létrehozása

Az 1945 nyarán kiadott kormányrendelet kimondta, hogy minden 6 – 14 éves gyermek számára **kötelező, ingyenes, egységes** és tudományos alapműveltséget nyújtó **általános iskolát** kell szervezni.

A falunkat is érintő háborús harcok során a második kerületi katolikus iskola leégett, a többi iskolaépület viszont sértetlen maradt. 1945 nyarán helyreállították a németfalusi iskola tetőzetét, de semmi egyébbe nem tellett az akkori ínséges időben. Pedig 63 gyermek tanulásáról volt szó. **Troska Gyuláné** (Barcza Ilona) a 2. kerületi tanítónő következőképpen írta le a körülményeket a megyei tanfelügyelőhöz küldött levelében: *„Tanítványaim alacsony, magas, jó, rossz támla nélküli padon, széken, asztal mellett, vagy anélkül szorosan helyezkednek el. Kis gyenge hátukat mindig egyengetnem kell. Fáradt kis testük, lelkük fogékonyságát nagyon csökkentí. A régi szép tanítási eredmény messze van a mostanítól. És ez nagyon fáj nekem...Én tartom fenn az iskolát. Ablakot rozszért, kőműves munkát búzáért csináltattam. Fát három hónapon át délelőttre, délutánra a fizetésemből vettem. Seprűt, krétát szintén magam adom...”*

1946-ban a Vallás és Közoktatási Minisztérium kiadott egy rendeletet, amely szerint az egy községben lévő osztatlan és részben osztott iskolák kötelesek mindent elkövetni az egyesülésre, hogy megvalósíthassák az osztott osztályokat, és a szakos tanítást. A felekezeti iskolaszékek természetesen ragaszkodtak az általuk fenntartott iskolákhoz, és minden áron meg akarták tartani önállóságukat.

Így volt ez Bakonyszombathelyen is. Az egyházközségek, szülők, tanítók nem akartak semmit sem változtatni. De hiába volt minden ellenállás és időhúzási taktika. Az 1948. június 16-i Törvény kimondta az iskolák kötelező államosítását. Ennek következtében **1948 szeptemberében már az Állami Általános Iskolában kezdődött a tanév minden tanköteles iskolás gyermeknek.**

Az iskola igazgatója Ludván Endre lett. A 2. kerületi iskolaterem nem volt használható, mivel igen messze esett a többi tanteremtől. Ludván Endre saját lakásából engedett át egy szobát tantermi célra. Így **öt tanteremben indulhatott a tanév**, egyelőre hét osztály számára. **Az alsó tagozat részben osztott** volt. Együtt járt az I. és III., valamint a II. és IV. osztály. Az általános iskola második évétől kezdve, - amikor már nyolcadik osztály is volt- váltakozva, **délelőtt és délután is használtak egy tantermet.** A felső tagozatban így biztosított lett az osztott tanítás, amit a tanulók létszáma feltétlenül megkívánt.

Az 1948/49. tanévben pontosan 243 fő volt a tankötelesek száma. A tanulók akkori szociális helyzetére utal a következő statisztika: táplálékkal, ruhával, lábbelivel a 243 tanuló közül 83 gyengén ellátott, 46 pedig rosszul. Egy hétnél hosszabb ideig tartó hiányzási esetek,

ruhahiány, otthoni munkába fogás és kereső munkába állás miatt 23-szor, 37-szer, illetve 2 – szer fordultak elő. Az 1948/49-es tanévben mulasztás miatt 8 tanuló osztályozatlan maradt. A **nevelőtestület egy új tanerővel gyarapodott**, így összesen 6 nevelőből állott. **Mészáros Ilona** tanította az egyik, **Szakmáry Elvira** a másik alsós tanulócsoportot. A felső tagozatban négy nevelő működött: **Ács Margit** az új nevelő, **Troska Gyuláné**, **Papszt Zoltán** és **Ludván Endre**.

Már az **1948/49.** tanévben **megalakult a szülői munkaközösség**. Befuvarozták az iskola tüzelőjét, teaestet tartottak, ezt műsorral kötötték egybe. A belépődíjakból befolyt összeget a rossz szociális helyzetű tanulók segélyezésére fordították. Több tanulót megajándékoztak füzetekkel, íróeszközökkel. Az Általános Iskola első évéről szól többek között a következő jegyzőkönyv-részlet: *„A tanulók tanulmányainak elmélyítése céljából kisebb méretű helyi kirándulásokat beszélünk meg. Tervbe vettük az V., VI. és VII. osztályosok számára június elejére három napos balatoni kirándulást, az útiköltség fedezésére műkedvelő előadást fogunk tartani... Természetrájsz, természettan és beszélgetés keretében megtekintést nyer a községben található gépek, telefon, távírda, a falu bel és külterülete, malom, asztalos és kovács műhely...”* A balatoni kirándulás (vonattal) meg is valósult, Papszt Zoltán szervezésében. A tanulókat is az ő rokonainál szállásolták el Zamárdiban. Papszt Zoltán az 1949/50. tanévben tanított utoljára. Kitűnően magyarázott, a szakfelügyelők is elismerték munkáját. Szigorú volt, de tanítványait nagyon jól és igen eredményesen oktatta, nevelte. A kántori tevékenységet nem volt hajlandó abbahagyni, ezért a pedagógus pálya elhagyására kényszerült. 1974-ben bekövetkezett haláláig a faluban élt. Mészáros Ilonát a csóti általános iskolához helyezték

Az Általános Iskola évtizedei

A kezdeti nehézségeket jól tükrözi egy 1951. november 6-án kelt jegyzőkönyv-részlet: *„...Az iskola három épületben van elhelyezve. Négy tanteremben váltakozva folyik a tanítás. Az épületek külső tatarozásra szorulnak. 6 000 Ft. van rá. Új iskola építését tervezik, tervhiteleből 180 ezer forint előirányzatuk van...”*

Tanulócsoportok száma: 7

Nevelők száma: 8...”

A volt evangélikus iskolától kb. 70 méterre volt a háború előtt a gróf intézőjének lakása. A harcok során teljesen leégett, csak az üszkös falak meredeztek az ég felé. Megfelelő nagyságú telek is tartozott az épülethez, így kézenfekvő volt a gondolat: itt kell építeni az iskolát!

Meg is kezdődött rövidesen a munka. A Komárom Megyei Dolgozók Lapja írja 1952-ben:

„...Most nagy munkában van a község lakossága. Iskolát építenek. A régi romokat eltakarították, és az építkezéshez szükséges téglát nagy részét kiválogatták, és a helyszínre szállították. Új korszerű, tágas iskolában tanulhatnak ezután a bakonyszombathelyi gyerekek...”

Ugyanaz az újságcikk – az akkori korra jellemző stílusban – már napközi üzemeltetéséről is tájékoztatott: *„...A község dolgozói parasztjainak gyermekei számára napközi otthont létesítettek. Már nem kell féltetni a dolgozó parasztasszonyoknak gyermekeiket, ha munkába mennek a határba, de nem kell a hátukon sem cipelni, mert a napközi otthonban ügyelnek gyermekeire...”*

1953

Az új iskola 1953. szeptemberére készült el. Két tanterem és egy tanári szoba, világos nagy ablakokkal, cserépkályhával és új felszereléssel. (Megjegyzés: ezt a generációkon keresztül „új iskolának” nevezett épületet bővítették 1977-78-ban, majd 2004/05-ben emeletet építettek rá.) Így megvalósulhatott a teljesen osztott oktatás. Az egymáshoz közel lévő két – két

tanteremben helyezték el a felső négy osztályt. Ludván Endre igazgató által átengedett szoba a gyermekek számának gyarapodása miatt nem felelt meg tanteremnek. Ez a helyiség nevelői szoba lett egészen 1976-ig. A volt másodtanító szobájából az igazgatói iroda átköltözött az új iskolában lévő tanári szobába.

Nehézséget okozott, hogy a tanulók **kilométeres körzetben, négy iskolaépületben tanultak**. Ez a tény nagymértékben akadályozta az egységes nevelői eljárások alkalmazását. Az információk áramlását *hirdető-füzet*, un. **körözvény** alkalmazásával oldotta meg az iskola igazgatója. A szükséges tudnivalókat ebbe leírta, majd egy-egy tanuló közreműködésével elküldte a pedagógusokhoz, osztályfőnökökhöz, akik az elolvasást követően aláírták. Amennyiben tanulókat érintő információkat is tartalmazott a körözvény, úgy az felolvasásra került az osztályokban is, amelynek tényét a felolvasó tanár szintén rögzítette a hirdető füzetben. A körözvények feljegyzéseiből élénk táruul az akkori iskola munkarendje, szokásai, ünnepei.

1956

Pl. az **1956.** április 3-án kelt körözvényben a másnapi, április 4-i ünnepélyre vonatkozóan a következő olvasható: „A holnapi ünnepélyre $\frac{1}{2}$ 10-kor gyülekeznek a tanulók tantermükben. A megjelenés kötelező tanulóknak, nevelőnek! $\frac{3}{4}$ 10-kor induljon zárt egységben a II. és III. osztály (4-es sorokban) s útközben csatlakozzék hozzá a IV. osztály. A fő épület előtt megállva várja meg a menet az V., VII. és VIII. osztályt, majd az új iskolánál az I. és VI. osztályt. Utána felvonulás a malomhoz, ahonnan indul a menet a kultúrházhoz....”

A május 1-i ünnepélyről: „A május 1-i felvonulás délelőtt 9 órakor lesz a malomtól. A tanulók $\frac{1}{2}$ 9-re gyülekezzenek az új iskola udvarán. A felvonuláshoz szükséges táblák kereteit elkészítette az Á.G., nálam átvehetik az osztályfőnökök. A táblák mérete 50 x 40 cm. Csomagolópapírt vegyenek a kartársak, mert a rajzlap nem fedi be a keretet. Felirat tetszés szerinti. Minden osztálynak kell táblákat vinni! A tantermek, nevelői lakások feldíszítését ne bízzák teljesen a tanulókra a kartársak A feldíszítést ellenőrizni fogják! Az ablakok tiszták legyenek, a dekorációs papír mellett legyen virág, vagy zöld ágacska. A felvonulás kötelező! Szigorúan mondják meg a kartársak az osztálynak és ellenőrizzék a gyülekezéskor. Pontos megjelenést kérek a kartársaktól is.” (1956. április 29.)

Más: „Ma délután 6 órakor lesz az iskolai színelőadás főpróbája a tanulók részére. Belépődíj 2 Ft. Holnap csak felnőttek jöhetnek az előadásra. A kartársak kollektíve nyújtsanak segítséget az előadás lebonyolításánál. Lődi és Udvardi kartársakat kérem, hogy a kultúrházban ma délután végezzék el a szükséges világítási berendezés összeállítását. A pénztárosi teendők ellátására Ruzicska Judit és Havasi Anna kartársnőket kérem fel. A holnapi fő előadáson a rendezés és az ülőhelyeknél való felügyelet ellátására Udvardi J., Lődi L. és Németh Sándorné kartársakat kérem.” (1956. május 5.)

„Holnap gyermeknap lesz, mint azt már megbeszéltük. A kartársak délután 2 órára rendeljék a tanulókat a kultúrház környékére. A kisebb (alsós) tanulók részére mesedélután lesz, a kultúrházban, a felső tagozatnak sportverseny. Minden tanuló jegyet fog kapni, amire megkapja majd az ajándékot (csokoládé, nápolyi)” (1956. május 26.)

„Ma délután 5 órakor ifjúsági filmelőadás lesz 1 Ft-os helyárral. Kísérőfilm: Békaherceg (mesejáték) film: Az eltűnt kapitány (kalandos ifjúsági film) Közös gyülekezés nem lesz, a tanulók $\frac{1}{2}$ 5-től válthatják meg jegyeiket. U. i. Most érkezett rendelet szerint ma nevelőtestületi értekezletet kell tartanunk: Mit várnak a nevelők a második 5-éves tervtől? Meglátásokat, véleményeket, kívánságokat írásba kell foglalni. Értekezlet időpontja: mozi után.” (1956. május 30.)

Más alkalom: „Hirdessék ki a kartársak, hogy holnap délután 2 órakor lesz a VIII. osztályosok ballagási ünnepélye. Az osztályok $\frac{3}{4}$ 2-re gyülekezzenek a VIII. osztály iskolaépülete udvarán , nevelőik vezetésével.” (1956. június 16.) Őszi események:

„Holnap,(okt.6.) megemlékezés tartandó az 1848-49-es szabadságharc mártírjairól. Az alsó tagozaton az osztályvezetők, a felsőn V. o-ban Dudás, VI.-ban Troskáné, VII.-ben Udvardi, VIII.-ban Ruzicska J. kartárs tartja a megemlékezést, amit a naplóba is be kell vezetni.”

A forradalom bukása utáni helyzetet jól ábrázolják a következők:

„A rendkívüli viszonyokra való tekintettel (szénhiány) a Komáromi járásban a téli szünet a mai nappal kezdetét veszi és bizonytalan ideig tart. Az erre vonatkozó rendelet nem érkezhett meg, mert a posta forgalom két napon át szünetelt, de jönni fog. Nem tudhatjuk a pontos rendelkezést, ezért a kartársak adják ki ma a szünetet azzal a meghagyással, hogyha más rendelkezés nem jön, a legközelebbi tanítási nap január 21-én lesz. A tanulók figyeljék a hangos bmondót és a dobszót, mert, ha újabb rendelkezés lesz, ezen az úton fogjuk a tanulókat értesíteni...” (1956. december 13.)

1957

1957. március 13-án a következő szöveg kerül az iskolai körözüvénybe: „A kartársak figyelmét felhívom a holnapi teendőkre, ahogy megbeszéltük: A tanterem dekorálása (reggel), az ünnepélynek az utolsó órán való megtartása. A műsor összeállítása (ma) és a szavalók, énekesekkel való próba. Semmiféle műsorszám nem szerepelhet, ami félreértésre adhat alkalmat (Nemzeti dal, stb.) Az ünnepi beszédnek a kiadott utasítás szerinti elkészítése. A tanulók figyelmeztetése az otthon való tartózkodásra. Az utasítások betartásáért a kartársak feygyelmileg felelősek!”

1957. április 3-án, a „felszabadulás” évfordulója előtti napon aláírás nélkül a következő került a körözüvény füzetbe: Az iskolai ünnepély pontosan 13 órakor kezdődik az új iskolában. A 12 – 13 –óráig tanító kartársak azt az osztályt vezetik fel, ahol tanítanak. A községi ünnepély délután 5 órakor lesz a kultúrházban. Ezen a felső tagozat tanulóinak megjelenése kötelező, ők adják a kultúrműsort is. Hívják fel a tanulókon keresztül a kartársak a szülőket a lakóházak felbogozására. Holnap iskolai szünet, a tanulók ne csavarogjanak!”

Más, későbbi időpontban: „Ne felejtsek el a kartársak, hogy ma 12 órától 13 óráig minden osztályfőnök a saját osztályában tart előadást a munka ünnepének jelentőségéről, így 12-13 – óráig az órarendben szereplő órák elmaradnak Hirdessék ki a kartársak, hogy holnap iskolai szünet lesz. A felvonulásra délelőtt 10 órára gyülekeznek a felső tagozat tanulói az új iskola udvarán. A megjelenés kötelező, különösen a szereplőket mozgósítsák a kartársak, a szavalókkal vegyék át a verseket a betanítást végző kartársak. Holnap délután 3 órakor kultúrműsor lesz a kultúrházban, oda elmehetnek a tanulók. Hívják fel a kartársak a figyelmet, hogy az ülőhelyeket ne foglalják el a tanulók. A futballmeccs utáni táncmulatságon a tanulók nem vehetnek részt!” (1957. április 30. Ludván E. ig.)

Az Anyák Napját ebben az évben is megünnepelték Bakonyszombathelyen: „Írassák be a kartársak az ellenőrző könyvecskébe a holnapi Anyák Napja ünnepélyt (d.u. 3 órakor a kultúrházban) és a tanulók útján (személyesen is) hívják meg a szülőket. Gyülekezés a kultúrházban A tanulók mindegyike hozza magával az elkészített szívét és egy-két szál virágot, amit az ünnepély után átadnak az édesanyáknak.” (1957. május 4.)

A politika kézi vezérlése az oktatásban a rendszerváltásig jelen volt, hangsúlyozottan a forradalom bukását követően. Mindez folyamatosan nyomon követhető a helyi iskola életében is.

Az igazgató az 1957. évi tanévnyitó értekezleten az alábbiakban fogalmazta meg **az iskola célkitűzéseit:**

- Egybekapcsolt pedagógus kollektíva keretében a szocialista pedagógia kialakítása.
- A Tanterv fokozottabb tanulmányozása, a nevelési feladatok pontos ismerete, azok megvalósítási lehetőségeinek kiaknázása az egyes tantárgyak keretében.
- Az oktató–nevelő munka zavartalan biztosítása, az igazolatlan mulasztások felszámolása.

- d) Az egységes nevelői eljárások keresztülvitele, úgy az iskola rendje, mint a tanulókkal szemben támasztott tudásbeli követelmények tekintetében.
- e) A tanítási órák minőségének javítása, gondosan készített tanmenetek és óravázlatok segítségével.
- f) Az alsótagozati osztályokban az alapvető jártasságok, készségek kialakítása, megalapozott ismeretnyújtás és kellő gyakorlás útján, különös tekintettel a magyar nyelvhez tartozó tárgyak, valamint a matematikával kapcsolatban.
- g) Az osztályfőnöki órák színvonalának emelése, beépítve a kiadott tematikában javasolt erkölcsstani anyagrészeket.
- h) Az úttörőcsapat újjászervezése, s a csapatvezető részére maximális segítség nyújtása.
- i) Pedagógusok bekapcsolódása a község kulturális életébe.

Az őszi időszakból így olvashatunk az aktuális körözüvényben:” Az osztályfőnökök hirdessék ki, hogy kedden rongy-gyűjtést tart a MÉH. A rongyot hétfőn délután hozzák be a tanulók a központi épületbe. A tanulók a rongyot kössék össze spárgával, hogy szét ne hulljon. Mérjék le, hogy 5 kilogrammot meghaladjon. A rongy ára kg-onként 80 fillér, 5 kg rongyért kapnak egy MÉH sorsjegyet, négy forint értékben. Nyeremények: szobabútor, motorkerékpár stb.” (1957. szeptember 21.)

Más: „Kérem a kartársakat, hogy amelyik osztályban még nem vett minden tanuló téglajegyet, szorgalmazzák, hogy legalább minden tanuló 1 forinttal járuljon hozzá a gyermekváros felépítéséhez. A pénzeket holnap kérem az irodába felküldeni. Jegyeket én adok.”(1957. okt. 4. Lődi L. igh.)

Megállapítható, hogy 1958-ban már erőteljesen folyik a konszolidálódott Kádár-rendszer állampolgárainak „meggyőzése”, értelmi, érzelmi úton történő befolyásolása. pl. **1958. március 27-i** körözüvényben a következőket tartalmazza: „közlöm a kartársakkal, hogy holnap(március 28-án, pénteken) 11 órakor a Szakszervezet által szervezett politikai előadás sorozat harmadik előadását községünkben (új iskola V. osztály) tartja Lengyel Géza tatabányai gimnáziumigazgató. Az előadáson részt vesz: Bakonyszombathely, Súr, Csatka, Ácsteszer, Bakonybánk, Réde, Bársonyos, Kerékteleki és a hozzájuk tartozó tagiskolák óvodák. Más: A kiadott rendelet értelmében a „Nevelési Hónap” keretében a szülői munkaközösség részére „Az iskola és a társadalom felelőssége” címen előadást kell tartani. Az előadást hétfőn (március 31.) este 7 órakor fogom megtartani.” (Ludván E. ig.)

1958. május 2-án **fákat ültettek** a bakonyszombathelyi tanulók.

Erről a következőket olvashatjuk: „Pénteken délután 3 órakor lesz a faültetés a parkban. A felső tagozatos fiúk ásót, a lányok kapát hozzanak. Gyülekezés a főépület udvarán. A faültetést Udvardi kartárs vezeti. 300 db facsemetét kell elültetni.” Május 22-vel kapcsolatos: „Ma este 8 órakor megbeszélés lesz a tanácsházán. A pedagógusokon kívül részt vesznek a helyi szervezetek vezetői is. A megbeszélést a pártszervezet kiküldöttje tartja. Elvárják a nevelőtestület megjelenését.”

Hogyan zajlott le 1958-ban a gyermekek ünneplése? „A vasárnapi Gyermekek Napra készítsék elő az osztályvezető kartársak a tanulókat. A fagyaltosztás után játékos versenyeket tartunk. (futball villámtorna a III. és IV. osztály között 15- 15 perc, az V. és VIII. – VI. és VII. osztály vegyes csapatok között 30-30 perces félidővel.) Leány tornát Hetessy Lídia, a fiúkéét Udvardi kartárs bonyolítja le. Atlétikai számok: futás, távolugrás és magasugrás. Játékos számok: zsákfutás, talicska verseny, kiütős labdajáték. A résztvevők választanak egy-egy virágnevet, a letett labdát körbe állják, a versenybíró kiált egy-egy „virágot”, aki felkapja a labdát és dob. Ha valamelyiket eltalálja, az kap egy rossz pontot, ha hibáz, a dobó kap hibapontot. Három hibapont a versenyből való kiesést jelenti. A három utolsó kiesőt díjazzuk.”

1962

1962. október 20-i keltezéssel az alábbiak olvashatók: „ A helybeli tsz elnök kérését továbbítom a felső tagozatos kartársak felé: Holnap (vasárnap) társadalmi munkát ajánlott fel a KISZ és a helybeli társadalmi szervezetek a tsz részére. Szüretelés lesz a szőlőhegyen. Arra kér bennünket, hogy az iskola is vegye ki belőle a részét. Az osztályfőnökök próbálják megmagyarázni osztályukban, hogy az ingyenes társadalmi munka egyik fokmérője az új típusú embernek. Minél több önként jelentkezőt várunk, ezt kívánja az iskola jó hírneve is. Fiatalkartársaink járjanak elő jó példával, s ezt előre közöljék az osztállyal is. Gyülekezés 8 órára a tsz udvarán vedrel és késsel” (Ludván E. ig.) Más: „Mint már megbeszéltük, Csomor kartárs búcsúztatása november 2-án (pénteken) este 6 órakor lesz a tsz klubhelyiségében. A nevelőtestületi tagok ne várjanak külön meghívót! Az ünnepélyt a nevelőtestület rendezi, tehát önmagunkat nem hívjuk meg. A nős, illetve férjes kartársak – természetesen- házastársukkal együtt meghívottak! Megjelenésükre feltétlenül számítunk. A kartársnők ne készüljenek sütemények hozására. Bort, szendvicset, süteményt „központilag” fogunk beszerezni., a kartársnők –akinek van- kávéfőző gépük- hozzák magukkal, s vegyék le vállamról a terítékek, beszerzések gondját, valamint a műsor összeállítását. Ez utóbbi védnökéül és végrehajtójául Dr Dörnyé és Bárdosné kartársakat kérem fel. Kérem a kartársakat, hogy egymás között megosztva, személyesen hívják meg Csomor Kartárs búcsúztatására a tantestület nevében: Csomor Györgyöt és feleségét, a tsz-ből Kállai Istvánt, Kovács Ferenc agronómust, a tanácstól: Szeleczi Ferenc elnököt, a párt részéről: Takács Mihály párttitkárt, a nőtanács részéről: Erős Istvánnét, a SzM részéről Molnár Károlynét, valamint a népfronttól Tűz Károlyt. Lődi kartárs legyen szíves ezt a kartársakkal megbeszélve elintézni. Udvardi J. kartárs legyen szíves hangszerekről gondoskodni”.

Udvardi Jenő

Az 1962/63-as tanév befejeztével, 43 éves pedagógus pályafutást követően nyugdíjba vonult Ludván Endre. 1963. augusztus 1-től **UDVARDI JENŐ** lett utóda. Nehéz örökséget vett át, sok gondot okozott a régi, elavult iskolaépületek rossz állaga és szétszórtsága.

A Komáromi Járási Hivatal Művelődésügyi Osztálya 10 évvel később végzett átfogó látogatást végzett a helyi általános iskolában. Az 1973.június 19-én készült jegyzőkönyv adatokat közöl a tanulók létszámára, amelyet az alábbi módon hasonlít össze a 10 évvel korábbival:

	1.o.	2.o.	3.o.	4.o.	5.o.	6.o.	7.o.	8.o.
1962/63.	41	44	49	38	31	36	37	18
1972/73.	26	31	29	28	28	32	35	34

1963-ban az iskola tanulólétszáma: 294 fő volt, 1973-ban pedig: 230, vagyis 64 tanulóval csökkent 10 év alatt.

Ugyanez a jegyzőkönyv a tantestület összetételét is leírja: „...tanerők állománya 12. 5-en tanítói, 7-en tanári képesítésűek. A felső tagozati órák szakos tanítása nagyon kedvező, 84,8 %, mely a járásban a 3. legmagasabb...”

10 évi igazgatósokodás után, megromlott egészségi állapotára és idegi kifáradására hivatkozva Udvardi Jenő lemondott.

Miszlai László

1973-tól 1976-ig -a körzeti iskola létrejöttéig- Miszlai László lett az iskolaigazgató.

Erre az időszakra jellemző, hogy gazdasági és társadalmi téren elindultak a különböző integrációs folyamatok. (Községi tanácsokat, gazdasági egységeket vontak össze) 1975 ben egyesítették Bakonyzombathely és Bakonybánk közigazgatását, majd 1977-ben Réde község is belépett a közös tanácsba. Az oktatásban is elindult a körzetesítési hullám. Bakonybánk

ebben az időben az átlagosnál jobb infrastruktúrával, de összevont tanulócsoportokkal működött az iskola, ugyanakkor itt is folyamatosan csökkent a tanulólétszám. Bakonyszombathelyen az „új iskola” kibővítésére készen álltak a tervek, amelyet kellő fedezet hiányában csak több évre széthúzva lehetett megvalósítani. Erre az időszakra megoldatlan volt a tanulók elhelyezése. Mindezek felgyorsították az iskola-körzetesítés folyamatát.

Tóth Jenő

Az **1976/77**-es tanév megnyitására megvalósult a Bakonyszombathely és Bakonybánk iskoláinak összevonása, és létrejött a **BAKONYSZOMBATHELYI KÖRZETI ÁLTALÁNOS ISKOLA** Bakonybánk székhellyel. Az alsó tagozatos tanulókat a bakonyszombathelyi három iskolaépületben, a felső tagozatosokat pedig a bakonybánk épületben helyezték el. A gyermekek utaztatása iskolabusszal történt. Ebben a tanévben 257 volt a tanulók létszáma, amelyet tíz tanulócsoportba osztottak be, így voltak párhuzamos osztályok is. A körzeti iskola igazgatójává **TÓTH JENŐ**, bakonybánk igazgatót nevezték ki, aki helyetteséül Mislai Lászlót választotta.

1977 elején megkezdődtek bakonyszombathelyen az *iskolabővétési munkálatok*. Az építkezés 1978 nyarára fejeződött be, amelynek eredményeként egy négy tantermes, vizesblokkal ellátott, tanári szobának és irodáknak is helyet adó iskolaépülete lett Bakonyszombathelynek, amelyet 1978 szeptemberében birtokba is vettek a tanulók. Ettől a tanévtől kezdve ismét visszakerült az iskola székhelye Bakonyszombathelyre, és ezzel párhuzamosan a két tagozat cseréje is megtörtént. Erre a tanévre vonatkozó adatok: az alsó tagozaton 126 gyermek tanult 6 tanulócsoportban. A felső tagozatos tanulók száma 135 volt, szintén 6 csoportban. A pedagógusok száma a napközis nevelőkkel együtt 20 fő volt.

KÁMK

1978. szeptember elsejétől nemcsak a székhely, az oktatás helyszínei változtak, hanem azok a szervezeti keretek is, amelyben eddig működött az általános iskola. A Járási Hivatal Művelődésügyi Osztálya és a Járási Pártbizottság kérésére, a Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályával történt egyeztetés után sor került Réde község óvodájának, iskolájának integrálásával a **KÖRZETI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT** (továbbiakban: **KÁMK**) megalakítására Bakonyszombathely székhellyel. Ezzel létrejött az ország 18 kísérleti intézményének egyike, amelynek az volt a célja, hogy óvodás kortól kezdődően egészen a nyugdíjasokig nyújtson tanulási, művelődési lehetőséget a lakosságnak. Az intézmény vezetése kialakulásától kezdve fontos célul tűzte ki a tanórán, iskolán kívül szerzett ismeretek és hatások tanórai integrálását is. Az önállóan gazdálkodó **KÁMK** intézményegységi rendszerben dolgozott. 1978-ban **5 intézményegység** jött létre:

- óvodai intézményegység (Bakonyszombathely-Bakonybánk-Réde óvodáival)
- iskolai intézményegység Réde
- **iskolai intézményegység Bakonyszombathely**
- közművelődési intézményegység (Bakonyszombathely-Bakonybánk-Réde közművelődési intézményeivel)
- gazdálkodási intézményegység

A **KÁMK** igazgatójává **TÓTH JENŐT** nevezték ki, aki több éves vezetői tapasztalattal rendelkezett. Kiemelkedő szervező képességével, nagy munkabírással, az új iránti fogékonysággal vetette be energiáit a járatlan út kitaposásába. Az intézményegységek élén intézményegység-vezetők álltak, akik az igazgatótanácsot alkották. A bakonyszombathelyi iskolai intézményegység vezetője Mislai László lett, aki egyben az igazgatóhelyettesi

tisztséget is betöltötte. A gazdálkodásért felelős vezetői feladatot pedig Kolonics Mihály kapta.

(Megjegyzés: az 1978-ban létrehozott kísérleti intézmények tapasztalatai alapján került be az 1993. évi Köznevelési Törvénybe az Általános Művelődési Központ, mint többcélú intézmény-fajta, a lehetséges köznevelési intézménytípusok egyikeként.)

Az 1987/88. tanév Munkatervének helyzetelemzése a helyi általános iskolára vonatkozóan többek között a következőket tartalmazza:

„...A különböző iskolai rendezvények a betervezetteknek megfelelően zömmel jó színvonalon megvalósultak. (tanévnyitó, különböző szülői értekezletek, honvédelmi hét, télapó ünnepély, karácsony, kisdobos és úttörő karnevál, a különböző mozgalmi és politikai ünnepélyek, megemlékezések, színház előadások, filharmóniai hangversenyek, anyák napja, rendhagyó irodalom órák, író-olvasó találkozók, ballagás stb...) Igen eredményesek, jól előkészítettek voltak tanulmányi és országjáró kirándulásaink.

Az ellenőrzés és részterület vizsgálatnál kiemelt témánk volt:

- A 4. és 5. osztály közötti átmenet vizsgálata.
- Tapasztalatok a fakultációról (Megjegyzés: egyik fakultációs tárgy már ebben az évben a számítástechnika volt.)
- Az ÁMK intézményegységeinek kapcsolata a gyakorlatban.
- A gyermek és ifjúságvédelmi munka tapasztalatai.

...”Az intézményegység nevelői közül többen jártak különböző továbbképzésre. A kiemelkedő munkát végző dolgozókat az igazgatóság anyagi és erkölcsi elismerésben részesítette....”

A nyolcvanas évek második felében felé felerősödtek a kistéleplülések önállósulási törekvései, így történt ez nálunk is. 1987 augusztus elsejével a rédei intézményegységek kiváltak az intézményből, ezzel az Általános Művelődési Központ körzeti jellege megszűnt.

1989

1989. novemberében váratlanul meghalt Tóth Jenő, az Általános Művelődési Központ igazgatója. Valószínűleg jelentős befolyása lett volna a rendszerváltozás körüli folyamatokra, és eséllyel indulhatott volna a választásokon, ha sorsa nem ilyen tragikusan alakul. Utódjául **MISZLAI LÁSZLÓT** jelölte ki a Közös Tanács. Igazgató helyettesként Kolonics Mihály dolgozott mellette.

1990

1990. márciusában aláírásgyűjtéssel elindult **Bakonybánk község különválási szándéka**. A megtartott falugyűlésen az önállóság mellett döntött a lakosság. 1990 augusztusától kivált az intézményből a bakonybánki általános iskola és óvoda. Ezt követően Bakonyszombathelyen továbbra is megmaradt az ÁMK szervezeti kerete óvodai, iskolai és közművelődési intézményegységgel.

Az evangélikus iskolánál lévő tanító-lakás Ludván Endre 1987-ben bekövetkezett halálával megüresedett. A szolgálati lakás átalakításával további három tanterem kialakítására nyílt lehetőség, ezzel együtt központi fűtés bevezetésével, vizesblokk létrehozásával modernizálták a régi épületet. Így lehetővé vált egy épületben a teljes alsó tagozat és a speciális tantervű osztály elhelyezése a különválást követően.

Bódai Julianna Éva

1996. júniusában nyugdíjba vonult az intézmény vezetője Mislai László. Utódjául – pályázata alapján - a nevelőtestület egyik régi tagját, **BÓDAI JULIANNA ÉVÁT** választotta

meg a helyi Képviselő-testület, az igazgató helyettesi feladatokat továbbra is Kolonics Mihály látta el. Az 1998/99. tanévtől Homoki Péterné töltötte be ezt a feladatkört.

A helyi képviselő-testület 1999. július 5-én tartott ülésén finanszírozási okokra hivatkozva megszüntette az ÁMK-t. Helyette közös irányítású óvodát és iskolát, valamint önálló közművelődési intézményegységet hozott létre, kilátásba helyezve az utóbbi privatizációját.

A változások évtizede

Az oktatási intézmények autonómiájának kiteljesedése, a politika által indukált prioritás-változások, az állandósult jogszabályi változások, a pályázati lehetőségek kiszélesedése, valamint a finanszírozás okozta gondok és a társadalmi elvárások napjainkban szakadatlan alkalmazkodást, folyamatos innovációt követelnek minden oktatási intézménytől és fenntartótól.

Az iskola nevelőtestülete először **1998-ban készítette el a kötelezően előírt pedagógiai programját**, összekapcsolva az óvoda nevelési programjával és a helyi művelődési programmal. Ebben, és a jogszabályok által előírt valamennyi módosításban többek között az alábbi fő célkitűzések jelennek meg:

- Iskolakezdés csak a megfelelő fejlettség elérése esetén történjék. A rászoruló tanulók már az óvodától kezdődően kapjanak fejlesztést, folyamatos megsegítést.
- Tanórán kívüli lehetőségek biztosításával is (sport, szakkörök, művészeti tevékenység, stb.) adjon az iskola lehetőséget a tanulóknak adottságaik felfedezésére és képességeik fejlesztésére és az egészségtudatos életmód elsajátítására.
- Minden tanulónak legyen lehetősége az angol és a német nyelv tanulására.
- Emelt szintű informatikai képzés keretében 8. évfolyam jussanak el a tanulók az ECDL-start vizsgáig.
- Vonzó szabadidős és közösségi programokkal keltse fel az iskola a tartalmas és kulturált szórakozás iránti igényt.
- Tiszta, rendezett és esztétikus környezettel neveljen az iskola annak megbecsülésére és igényére.
- Minden tevékenység során tudatosítsa az iskola az alapvető emberi értékeket, viselkedési normákat, és neveljen ezek megtartására.

Az iskola valamennyi tevékenysége, a megvalósult fejlesztések a fenti célok elérése érdekében történtek.

Az elmúlt évtizedek alatt kialakultak azok a hagyományos rendezvények, alkalmak, amelyek megrendezésére valamennyi tanévben napjainkig sor került. Ezek **az iskola hagyományai**: ünnepélyek (tanévnnyitó, tanévzáró, ballagás, nemzeti ünnepek, jeles történelmi eseményekhez kapcsolható ünnepélyek és megemlékezések), műsoros est, farsangi karnevál, mikulás ünnep, karácsony, anyák napja és gyermeknap. Rendszeresek színházlátogatások, a kirándulások, gyalog-, és kerékpár túrák, amelyekhez kapcsolatosan megemlékeznek a tanulók a föld napjáról, madarak és fák napjáról. Évente ismétlődnek a különböző tanulmányi és sportversenyek, valamint a művészeti csoportok (zene, népitánc és képzőművész) szereplései. Minden ősszel és tavasszal hulladékgyűjtést rendez az iskola diákönkormányzata. Viszonylag friss hagyomány a névadóról elnevezett Benedek Elek Nap, amelyet az író születésnapján ünnepelnek a tanulók.

1996/97. tanévben vezette be az iskola a **rendszeres tantárgyi méréseket** félévkor és tanév végén. Ezeket a méréseket pályázati források esetén szakértők, más esetben a helyi szakmai munkaközösségek végzik.

E tanév végén első alkalommal szervezett az intézmény nagy sikerű, egy hetes **néptánc tábort** 58 helyi és 18 vidéki résztvevővel. Ezt követően még két alkalommal egyre növekvő létszámmal és sikerrel. Ezekben az években az iskolai néptánc-mozgalom reneszánszát élte,

az iskola tanulóinak 60-70 %-a foglalkozott népi tánccal, figyelemreméltó sikereket aratva. Mindehhez keretet a helyi ÁMK adott.

1997-ben a fenntartó sikeres pályázatának köszönhetően a felső-tagozatos épület nyílászáróit korszerű és esztétikus műanyag ablakokra és ajtókra cserélték le. **1998** tavaszán valamennyi önkormányzati intézményben – így az iskola épületeiben - bevezették a **gáz-fűtést**.

1996-ban még csak 5 db számítógépe volt az intézménynek. Sürgető feladat volt a géppark bővítése és az elavultak cseréje.

Az **1997/98.** tanévben az intézmény informatikára által tartott tanfolyamok bevételéből végezte az iskola az első fejlesztéseket, később pályázati forrásokból. Az **1998**-ban elfogadott helyi tantervbe már bekerült a **számítástechnika választható tantárgyként**. Ezzel párhuzamosan a nevelőtestület tagjai is folyamatosan képezték magukat.

A géppark bővülésével egyre feszítőbbé vált a szaktanterem hiánya, amelyet a megüresedett széntároló átalakításával, adományokból, széleskörű társadalmi munkával valósított meg az iskola a szülők és egykori tanítványok segítségével. Az ünnepélyes átadásra 1999. szeptember 4-én került sor, ahol az igazgató többek között a következőket mondta:

„...Mi pedagógusok azt valljuk, hogy bárhol is éljen egy gyermek Magyarországon,azon kell munkálkodnunk, hogy a ránk bízott iskolások a lehető legoptimálisabb, korszerű és hatékony oktatásban részesüljenek....”

A berendezett teremben **11 munkaállomás** állt a tanulók rendelkezésére. Következő évben pályázatot nyert az iskola a számítógépes hálózat kialakítására, ezzel párhuzamosan megvalósult az internet használatának lehetősége is. **2001-ben öt db ajándék számítógép** érkezett Németországból. Mindezzel megvalósult a lehetősége annak, hogy 2001. szeptember elsejétől saját kidolgozású, emelt szintű számítástechnika tantervet vezessen be az iskola, amelyet a tanulók választható tárgyként vehettek és vehetnek fel. **2002-ben pályázaton nyert az iskola szerver gépet, 7 db munkaállomást, nyomtatókat.** Ennek következtében a számítástechnika szaktanterem felszereltsége minden igénynek megfelelő lett. Rendszeresekké váltak a **felöltött tanfolyamok és a pedagógusok képzése.**

A nevelőtestületből elsőként az intézmény gyógypedagógusa alkalmazott számítógépet az oktatásban. A pedagógusok megtanulták a számítógépek használatát, és folyamatosan használják munkájukban.

Alapítvány a Bakonyszombathelyi Általános Iskoláért

2001. január 18-án bejegyzésre került az iskola egykori diákja által létrehozott közhasznú alapítvány, az „Alapítvány a Bakonyszombathelyi Általános Iskoláért” nevű civil szervezet. Célját az alábbiakban fogalmazta meg: „A bakonyszombathelyi Általános Iskola tárgyi feltételeinek javítása, eszközeinek gyarapítása annak érdekében, hogy az iskolában folyó oktatás még eredményesebb legyen, a diákélet színesebbé váljon. Segítse elő a tanórán kívüli és szabadidős foglalkozások színvonalas megvalósítását.

Ennek érdekében a közérdekű alapítvány nyújtson segítséget

- *korszerű, színvonalas, az oktató-nevelő munkában felhasználható eszközök beszerzéséhez,*
- *a környezeti-tárgyi feltételek (szaktanterem, udvar, tornaszoba v. tornaterem) kialakításához*
- *a szabadidős programok (szakkörök, színházlátogatások, táborok, kirándulások) megvalósításához.”*

Alakulása óta céljának megfelelően működik, támogatva a különféle iskolai programok megvalósítását. Bevétele folyamatosan nő.

Iskolabővítés

A régi evangélikus iskolaépület – ahová az alsó tagozatosok jártak – fizikai állapota közben egyre aggasztóbbá vált. Világossá vált, hogy a 130 éves, részben vályogból készült épületet iskolai célra felújítani értelmetlen. Lassan formálódtak a tervek az épület kiváltására. 2002. végére megszületett a végleges változat, amely a felső tagozatos épülettömbre történő emelet-ráépítést és a két szint aulával történő összekapcsolását tartalmazta. Ez az elképzelés volt a legtakarékosabb és pedagógiai szempontból a legoptimálisabb. A megvalósítás három forrásra támaszkodott:

- PHARE EU pályázat: 62 millió Ft
- Területfejlesztési pályázati támogatás: 10 millió Ft
- OM-MFB kedvezményes hitel pályázat. 20 millió Ft.

2004-ben iskolánk elnyerte a **CANON** cég egyik pályázatán a „**Digitális iskola**” címet, amelynek következtében 1 millió Ft értékben nyertünk digitális eszközöket.

A beruházás 2004. szeptemberében kezdődött, és az új iskola 2005. szeptemberében nyitotta meg kapuit. A 2004/05. tanév kezdetére teljesen ki kellett üríteni az építkezési területté vált iskolát. A tanulók három helyszínen nyertek elhelyezést: az első osztály az óvodában, a harmadik osztály a művelődési házban, a többi osztály pedig a felújított egykori TSZ székházban. Tanévkezdésre minden a helyén volt, még a számítógépes hálózatot is sikerült áttelepíteni az új helyszínre internet-csatlakozással együtt. Az egész tanév zökkenőmentesen folyt, az építkezés végig ütemesen haladt.

2005. május 23-án megtörtént a műszaki átadás. A közhasznú és társadalmi munkáknak és a széles körű összefogásnak köszönhetően teljesen megújult az alsó szint is. Egyéb nyertes pályázatok, alapítványi és lakossági támogatások felhasználásával az ünnepélyes tanévnyitó ünnepélyre egy csodálatosan berendezett, kívül és belül minden esztétikai igénynek megfelelő, a legmodernebb informatikai eszközökkel felszerelt új iskola tárult a diákok és a falu lakossága elé. (A PHARE pályázaton nyert támogatás 40 %-át az informatikai infrastruktúra kialakítására kellett felhasználni.) A megnyitó ünnepség órájában lezúduló hatalmas felhőszakadás – amely teljesen keresztül húzta az ünnepség forgatókönyvét – sem tudta lehűteni azt az eufóriát, amely minden résztvevőt hatalmába kerített az ünnepi percekben. **Az ünnepélyes átadás egyben az iskola névadó ünnepsége is volt.** A diákok, szülők és a lakosság megkérdészt követően a „**Benedek Elek**” névre esett a legtöbb szavazat. Az ünnepi hangulatot idézzék fel **az ünnepségen elhangzottak:**

Pintér Lajos polgármester:

„Kedves gyerekek, diákok! Így kezdem köszöntésem, hiszen a mai nap igazán a ti ünnepetek, rólatok szól. És kedves pedagógusok, kiknek egybeforr az élete a megszólított gyerekekkel!

Tisztelt Vendégeink, kedves bakonyszombathelyiek, Isten hozta Önöket a mi várva várt, nagy ünnepünkre!

Bakonyszombathely Képviselő-testülete nevében minden kedves jelenlévőt meleg szeretettel köszöntök!

Mivel az illendőség azt kívánja, hogy vendégeink felé forduljak először, ezért egy régi magyar mondást idéznék először. E szerint: „Az igazi barát nemcsak a bajban, nehézségben, de igazán az örömben is barát tud lenni.” Örülök, hogy Bakonyszombathelynek ennyi igazi barátja van az iskolaavatáson, ennek az örömteli helyi eseménynek az ünnepén.

És a másik mottója ennek a nagy napnak Széchenyi István idézete lehet: „Egynek minden nehéz, de soknak semmi sem lehetetlen.” Ez pedig a helyi összefogásra utal, melynek eredménye a mai napra látványossá válhatott. Mert igazi összefogás nélkül ma nem avathatnánk Bakonyszombathelyen új iskolát.

Amikor belépnek az új iskolába, és az aulában megnézik az építést reprezentáló vetítést, annak első képein ez látható : Új iskolát álmodtunk. Hogy annak külseje, bensője, felszereltsége és bútorozottsága, belső udvara és utcafrontja azt a minőséget kapja, melyet láthatunk, ez akkor – a kezdetek kezdetén - talán csak ábrándnak tűnhetett.

Az iskolaprogram első és fő célkitűzése az alsótagozatos iskolablokk kiváltása volt emeletréépítéssel. Már önmagában ez is hatalmas feladat volt ennek a kistelepülésnek.

A pályázati programba a pedagógusok kreatív ötlete alapján bekerült egy közösségi tér, az aula megvalósítása is.

A sikeres EU-s pályázat és a csatlakozó hazai pályázatok megnyerése és azok megvalósítása mellé a Képviselő-testület és – most már kimondható - a település felvállalta a régi épületrész teljes felújítását is.

Nehéz megmondani, melyik feladat volt a nehezebb.... Az első álom, a pályázat megvalósítása, vagy pedig az ehhez kapcsolódó szinte vágyálom: megvalósítani teljes mértékben Bakonyszombathelyen a XXI. század korszerű iskoláját.

Az első tekintetében talán a pályázati siker elérése, a pályázati folyamatok által megkövetelt szakszerű és eredményes csapatmunka küzdelme volt a kihívás.

A második célnál források, támogatók megnyerése és rengeteg társadalmi mozgósítás, sok-sok áldozatvállalás felvállalása, de leginkább a település összefogása volt a tét – mely a megvalósulás időszakában – úgy érezzük - nagyon sok örömet hozott. Küzdelmes mindennapi munka, ugyanakkor látványos megújulás a régi épületrész átalakulásában – vele együtt a településközpont, a településkép megújult átformálódásában. Ez volt a tét....

És mi lett az eredmény?:

- *A régi, földszinti épületegyüttes lényegében teljes átalakítást és felújítást nyert – megvalósítva a második álmat, hogy a teljes iskola alkosson harmonikus egységet. Gyakorlatilag kívülről – belülről csak az eredeti, lecsupaszított téglaváz maradt a régi épületből, mely a megvalósulással egy új iskola teljes harmóniáját eredményezte.*
- *Ugyanakkor az új épületegyüttes létrehozásával, az utcafront megújításával, a díszkert megvalósításával a településközpont vonzereje is erősödött.*

E két fontos cél beteljesülése mellett azonban ennek az átadási ünnepségnek a tartalma megkülönbözteti ezt a mai napot az ország hasonló eseményeitől. Ez pedig a kreativitás és az innováció. Az újszerűség. Ez pedig az a minőség, melytől ez az iskola ténylegesen a XXI. század iskolája lehet. Mely a magyar néphagyományok tudatos vállalása és ápolása mellett a korszerű digitális iskola modelljét is felvállalta: hagyományörző csoportok, színjátszó körök, képzőművészeti és zenei tagozatok működtetése mellett megjelennek az interaktív-digitális táblák, az informatika csúcstechnológiája. Erről most a megnyitó után egy rövid bemutatót is láthatnak az érdeklődők az informatika teremben.

A teljes fejlesztés számszaki összesítése még nem végleges, hiszen két pályázat lebonyolítása még folyamatban van, így a bútorzatcsere sem fejeződött be és az informatikai eszközök egy csoportja még közbeszerzési eljárásban zajlik. Így például a plazmatévék, szoftverek csak ezután érkeznek.

*Az **beruházás eddigi összköltsége mindösszesen: 117.817.500 Ft.** Ebbe beletartoznak a pályázati bevételek, elsősorban az Európai Unió PHARE támogatása, az OM társfinanszírozásával, a területfejlesztési pályázati támogatás és 8 egyéb, kisebb kiegészítő ill. illeszkedő pályázat. 10 pályázat futott kedvezően össze a fejlesztéshez. Itt köszönném meg az ESZA Kht segítő közreműködését Tátrai Ferenc igazgató úr személyén keresztül.*

- *A 2005. aug. 28-ig felhasznált pályázati támogatási források összege: 96.546.500.-Ft*
- *A 2005. augusztus 24-ig befizetett téglajegy támogatások összege /átutalással és készpénzben/: 977.500.-Ft, tehát kis híján egymillió forint.*
- *Készpénzben és természetben történő szponzori támogatások, árengedmények, természetbeni támogatások, társadalmi munkák mindösszesen: 13.861.503.-FT*

- *Pályázati önrész és egyéb önkormányzati ráfordítások összesen, beleértve a szomszéd ingatlan megvásárlását és a közhasznú munkavégzést: 6.432.000.-Ft*

A fejlesztés várható összértéke – majd a végső összesítéskor – valószínűleg meghaladja a 120 milliót.

A köszönet hangjaival zárnám mondandómat. És itt nagyon nehéz helyzetben vagyok. Hiszen csak a társadalmi munkával, felajánlással közreműködők száma meghaladja a 200-at. Ezért ezt a névsort kifüggesztettük az iskolába. A pénzbeli, elsősorban téglajeggyel támogatók pedig több mint 400-an vannak. /Ebből 355-en vásároltak téglajegyet./ Az ő nevük az aulában elhelyezett, frissen kötött Iskolaépítési krónikában. nyert megörökítést.. Köszönet itt a nagy nyilvánosság előtt mindannyiuknak.

Mégis úgy érzem külön is ki kell emelnem személyeket, kollektívákat – hiszen mindig vannak olyan személyiségek, közösségek, akik nélkül nem születne nagy alkotások.

Sorrend nélkül mondanám, hiszen azt aztán végképp nem lehet állítani.

- **Köszönöm** az Oktatási Minisztériumnak, magas képviselőtében személyesen **Arató Gergely Államtitkár Úrnak** a Minisztérium segítségét, társfinanszírozását.
- Feltétlenül meg kell említenem **Hiller István** korábbi **OM Államtitkár úr** nevét a forrásfeltáró munkában, segítségben.
- Köszönettel fordulok **országgyűlési képviselőnkhez, Keleti György úrhoz**, ki a hívó szóra rögtön felajánlotta segítségét, elsőként látta tervünket és karolta azt fel.
- Itt méltatnám **Nagy Erzsébet** asszony munkásságát, aki minisztériumokban, hivatalokban koordinált a pályázati források konkrét feltárásában, akinek igazi szívügyévé vált ennek a kis falunak az ügye. Köszönjük!
- És most egy rendhagyó pillanat következik. A kivitelezőnek mindig illik köszönetet mondani, különösen. ha olyan kiváló minőségű, tökéletes és rendkívül szép munkát végeztek, mint **a komáromi WF Kft.** Ezt majd Önök is látják belülről is. De hogy a kivitelező legyen egy építkezés legfőbb szponzora is, aki térítésmentes munkákkal és anyagfelajánlásokkal több millió forint értékben segíti a beruházás teljes sikerét, az azt hiszem nem mindennapi. Hölgyeim és Uraim, kedves gyerekek: Hogy álmunk teljesen valóra váljon, ebben döntő szerepe volt **Farkas Péter úrnak**, a WF Kft ügyvezető igazgatójának. Kérem Farkas Péter urat, fáradjon ide köszönetünk fogadására!
- **Bakonyszombathely földjén is kellett, hogy teremjenek kiemelkedő egyéniségek, hogy ez az iskola megszülessen.** Aki fáradságot nem ismert, aki szervezett, koordinált, ha kellett szállított, ha kellett szakmunkát végzett, aki egy évig szüntelenül hordta az építkezés terheit, ez **a mi Molnár Istvánunk.** Tegnap este hallottam a pedagógusoktól eposzi jelzőjét, azt mondták: **Ő az Aranyember.** Személyén keresztül minden közmunkásnak, aki részt vett az építkezésben, köszönetet mondunk!
- És szándékosan nem írtam bele a forgatókönyvbe, így számára ez meglepetést jelent, hadd köszöntsem és fejezzem ki köszönetemet **Bódai Julianna Éva igazgató asszonynak**, személyén keresztül pedig az egész pedagógus kollektívának azt a két éves munkát, mely mögöttük áll, azt hogy fáradhatatlanul, még az utolsó hetekben is éjt nappallá téve formálták az iskola belsőt, szívüket-lelküket beleadva. Köszönjük!
- Köszönetet szeretnék mondani **Kiss László tervező mérnök úrnak.** Neki tudhatjuk be, terveinek, hogy ez az iskola szép architektúrájával, kellemes, esztétikus és otthonos belsőjével ilyen lett. Igen, ilyennek álmotuk. Köszönjük!
- És szintén köszönet **belső építészünknek, Láng Judit asszonynak**, aki mint mondta: az ő tervei az ő téglajegye, munkáját felajánlással tette. Köszönjük a szép színharmóniát!
- Meg szeretném köszönni **Bocska László építésvezető úrnak** a szakszerű irányító munkát, és mindazt a többletet, melyet ő adott a tervek megvalósulásához,

- Azoknak a kőműveseknek, annak a 12, többségében bakonyszombathelyi kőművesnek a munkáját, akik társadalmi munkájukkal, hétvégjük feláldozásával átlendítették közös ügyünket egy kritikus ponton.
- Itt szeretnék köszönetet mondani **Török Elek Józsefné** pedagógusnak és segítőinek a gyönyörű tűzománc alkotás létrehozásáért,
- Méltatnom kell **Gálné Farkas Irén** pedagógus szerepét, a belső terek kialakításában, ő lett a tantestület belső építésze,
- És úgyszintén **iff. Gál István** fáradhatatlan munkáját az informatikai hálózat kialakításában,
- Köszönöm a helyi asztalosoknak, elsősorban **Varga Balázsnak és Biacskó Péternek** gyönyörű szép műves munkájukat, és harckukat a hajrában.
- Köszönet **iffjú Farkas Pálnak, Borsos Mihálynak és Borsos Zoltánnak** a munkagépek felajánlását, sok munkájukat, és ugyancsak itt **Gede Zsoltnak** fáradhatatlan és szakszerű munkáját a tereprendezésben. Köszönjük **Hermann Imre és iff. Hermann Imre** sok-sok segítségét a szállításban, valamint **Pintérné Venczel Elvira** szép kertépítő munkáját.
- Végezetül köszönetet mondok **Bakonyszombathely faluközösségének**, mindenkinek aki tudott az ügyért tenni, és mindazoknak is, akik csak rokonszenvükkel és jó szándékkal követték közös ügyünk megvalósulását.

*Köszönet ezért a példászerű összefogásért **Bakonyszombathely valamennyi lakosának!**
Köszönöm megtisztelő figyelmüket.”*

Bódai Julianna Éva igazgató:

„Tisztelt Államtitkár Úr, Képviselő Úr! Tisztelt Vendégeink! Kedves Szülők, Tanulók! Kedves Ünneplő Falubeliek!

A világnak neves – köztük Nobel-díjas - tudósokat nevelő budapesti Fasori Gimnázium egyik lépcsőfordulójában egy tekintet vonzó bronz szobor áll. A szobor Luther Mártont ábrázolja, kezében egy facsemetével. Talapzatán a reformátor híres mondása olvasható: „Ha holnap vége is lenne a világnak, én mégis ültetnék egy almafát.”

Az iskolabővítés gondolata településünkön - találkozva a többség helyeslésével - ebben a szellemben fogant. A jelen gondjain felülemelkedve, a falunkban és egész térségünkben érzékelhető gyermekszám-csökkenés ellenére, nem a passzív belenyugvást, hanem a jövőért felelősséget érezve a cselekvést választotta községünk vezetése és lakossága. Mindannyiunk kitartásának és jövőbe vetett hitének eredménye, hogy ma itt állhatunk ez előtt a szép épület előtt. Mindnyájunk számára olyan nagy ünnep a mai nap, amelynek részese csak Isten különös kegyelméből lehet az ember. Ünnep a mai nap a diákoknak és szüleiknek, akik jogosan büszkéek erre a szép iskolára. Ünnep a falu minden öntudatos polgárának, akik a kezdetektől fogva féltő figyelemmel kísérték az új iskola ügyét. Ünnep az építőknak, akik összehangolt munkájuk eredményét szemlélhetik ebben a szép épületben. Ünnep mindenkinek, aki szellemi, fizikai hozzájárulással, vagy anyagilag segítette a cél megvalósulását.

Mi pedagógusok az örömtől meghatódottan állunk itt. Úgy érezzük, hogy pontosan ilyen iskolát álmodtunk, amikor az elmúlt években egymás gondolatait, ötleteit egymásmellé rakva tervezgettünk. A korszerű, digitális berendezés mellett arra törekedtünk, hogy barátságos, kellemes környezettel fogadhassunk benneteket kedves gyermekek. Hetek óta azon dolgoztunk, hogy mára minden a helyére kerüljön, működjön, és az egész épület otthonos legyen. Bízunk benne, hogy ez sikerült. Reméljük, hogy a ti szemetekben ugyanazt az örömet látjuk viszont, amelyet mi a tanáraitok érzünk most.

Tisztelt Ünneplő Hallgatóság!

A mai ünnepségünk egyben az iskola és az intézményünk névadó ünnepélye is. Mától kezdve az iskolánk Benedek Elek nevét viseli. Felkérem két tanulónkat – Bognár Barbarát és Kovács Nándort – röviden ismertessék az író életútját.

Bognár Barbara: *Benedek Elek, a Székelyföld szülötte 1859. szeptember 30-án látta meg a napvilágok Erdővidék egy kicsi falujában, Kisbaconban.*

Kovács N.:

„Kicsiny falu az én falum, legkisebb az egész vidéken s a legszebb... Egy hosszukó tál, melynek kicsorbult egyik vége, ebben a tálban egy csudaszép bokréta: ez az én szülőfalum. Erdő, mező, hegy, völgy, falu-minden mesél itt. A mesék földje ez-csuda-e, ha szép csendesen mesemondóvá nő az a gyermek...”

Bognár Barbara: *Ebben a szép természet- és emberszerető környezetben nőtt fel Benedek Elek. A legnagyobb ajándék számunkra az, hogy meg tudta őrizni, tovább tudta adni olvasóinak mindazt, ami az ő gyermekkorát széppé tette. Itt kezdte iskoláit, majd Székelyudvarhelyen folytatta.. Érettségi után Pesten a bölcsészkaron tanult, majd ezt megszakítva újságíró lett. 1885-ben jelent meg a Székely Tündérország, majd később a Székely mesemondó című gyűjteménye, ami már önállóan megírt népmeséket is tartalmazott. Igazi nagy vállalkozása az öt kötetben megjelent Magyar mese-és mondavilág, ami a millennium ünnepére készült el. Ezt tartják fő művének, ami azóta is kiapadhatatlan forrása különböző címen kiadott meseválogatásainak. 1887.-től 1892-ig országgyűlési képviselő volt. Az első író, aki a gyermekirodalom ügyét a magyar művelődéspolitikai fontos kérdésének tartotta. Képviselőházi beszédében az ifjúsági irodalommal, a népköltéssel és a népnyelvvel, valamint a közoktatás kérdéseivel foglalkozott. Több napilap és folyóirat szerkesztése fűződik a nevéhez: Magyarság, Magyar Kritika, Néptanítók lapja. 1889-ben Pósa Lajossal indította meg az első, valóban irodalmi értékeket felmutató gyermeklapot, Az Én Újságomat. Szerkesztette a Jó Pajtás című nevelő értékű, hazafias szellemű újságot, valamint a Cimborák című ifjúsági lapot, mely a trianoni békeszerződés után az utódállamok egyetlen magyar nyelvű képes gyermeklapja lett. Hozzáértése, igényessége itt sem ismerte a megalkuvást. Fialatoknak szóló könyvsorozatot indított Kis Könyvtár címmel, amely később mint Benedek Elek kis könyvtára jelent meg. 1900-ban a Kisfaludy Társaság tagjává választották. Az ifjúság számára meseátdolgozásokat, verseket, színdarabokat, történelmi és irodalomtörténeti műveket írt. Említésre méltót alkotott novelláival, regényeivel, valamint a magyar nemzeti múltat népszerűsítő írásaival: Nagy magyarok élete, Hazánk története. Élete alkonyán visszatért szülőföldjére, ahol fáradhatatlanul küzdött tovább elképzeléseinek valóra váltásáért.*

Munka közben érte a halál 1929. augusztus 17-én.

Kovács Nándor:

„Jézus tanítvány voltam,
gyerekhez lehajolta,
a szívemhez felemeltem,
szeretetre így neveltem.”

Igazgató: *Az elhangzott rövid ismertetésből látható, hogy Benedek Elek életműve sokszínű, amely elsősorban a gyermekekhez, az ifjúsághoz, a nemzeti neveléshez és a magyar iskola ügyéhez kötődik. A közvélemény mégis szinte kizárólag az általa gyűjtött és írt mesékre gondol az író nevét hallva. Nem csoda, hiszen nemzedékek nőttek fel a Többsincs királyfi, a Világszép nádszálkisasszony kötetek meséin.*

Amikor a nevelőtestület a szülők, tanulók, a község lakossága és a Képviselő-testület elé tárta névadási javaslatát, tudatosan vállalta a mesemondó Benedek Eleket is. Nemcsak azért, mert intézményünknek óvodai intézményegysége is van, hanem azért is, mert nevelőtestületünk hittelt vallja, hogy a mese, kiemelten a magyar népmese a nevelés fontos eszköze, az erkölcs iskolája, az értékek megismerésének és az értékekkel való azonosulás terepe. A mesékből

kristálytisztán megismerhető a jó és rossz, a segítőkészség és az emberi gonoszság. Az említett mesékben nem vetnek meg senkit, azért mert szegény, vagy mert kicsi és gyermek. A mesékben mintát látnak a gyermekek az igazi barátságra, a szeretetre, a hűségre és az igaz szerelemre. Látják, hogy a hősök párbeszédet folytatnak egymással, még akkor is, ha ellenségek. Röviden: a mese emberré tesz.

Ebből a pedagógiai hitvallásból született Török Elekné rajztanár vezetésével a pedagógusok és gyermekek közös munkájaként az aulában elhelyezett tűzzománc mesefa, amelynek ágain, gyökerein egy-egy jól ismert mesefigura látható; vizuálisan megjelenítve a mesefigurákhoz köthető tulajdonságokat, magatartásformákat, és értékeket.

Benedek Elek egyéb műveiben is a szeretet, a becsület és a hazafiság értékeire irányítja olvasói figyelmét. Újságíróként és lapszerkesztőként esztétikai igényesség, hozzáértés jellemezte. Magánéletében példás családapaként nevelte gyermekeit.

Névadónk munkássága, emberi erényei és értékrendje példa lehet intézményünk valamennyi tanulója és pedagógusa számára. Életművének megismerése és megismertetése pedig az iskolánkban folyó nevelés fontos eszközévé válhat.

Az erdélyi Székelyföldön található kisbaconi birtok közepén álló kúria - ahol Benedek Elek született és meghalt - ma az író emlékháza. Az épületet hatalmas fák övezik, amelyet még maga az író ültetett idős korában. Akik fát ültetnek, és akik iskolát építenek rokon lelkek. Közös tulajdonságuk, hogy nemcsak a mára tekintenek önző módon, hanem fontos számukra a jövő nemzedék, és bíznak a jövőben.

Benedek Elek az „Öreg faültető éneke” c. versét így fejezi be:

*„Oh, jól tudom, hogy más szedi le majd
Édes gyümölcsét mind ez ifjú fáknak,
Örömet, hasznot nékem egy se hajt,
Fáradt testemnek sosem adnak árnyat!*

*Mindegy! Te csak ragyogj, segélj nekem,
A zord szelet kergesd a messzeségnek,
Mi hasznos benne? -én nem kérdezem,
Csak ültetek a jövő nemzedéknek.*

A jövő nemzedék és a jelenlegi tanulók nevében köszönöm ezt a szép új iskolát mindazoknak, akik a megvalósulását elősegítették. Pedagógus társaim nevében ígérem, minden erőnkkel arra törekedünk, hogy az itt tanuló gyermekek ezt a házat tisztelhessék, szerethessék, és valóban második otthonuknak érezhessék.”

2005

2005. április 28-én a Bakony-térség 17 településének polgármesterei, képviselő-testületének tagjai, és oktatási intézményeinek igazgatói a kistérségi többcélú társulás megalakulásával és az iskolák társulásával kapcsolatos kérdésekben döntöttek. A térségben a gyermeklétszám az 1970-es évekhez képest a felére csökkent. Ugyanakkor az oktatási intézmények finanszírozása létszámarányos 1990 óta. Ezek a tények az oktatási intézmények fenntartóit ismét egyesülésre ösztönözték. Ezen a tanácskozáson megszületett az elhatározás, hogy a kistérség 17 települése többek között a közös közoktatási feladatok ellátására (pl. pedagógiai szakszolgálatok) társulást hoz létre. Emellett az egyes települések iskoláik és óvodáik gazdaságosabb és színvonalasabb működtetése érdekében **mikrotársulásokat** hoztak létre.

A helyi képviselő-testület kezdeményezte Ácsteszer és Csatka felé az oktatási társulást. A társulás szakmai programjára Bódai Julianna Éva helyi, és Gubucz Lajosné ácsteszeri

igazgató tett javaslatot, amelyet az érintett képviselő-testületek 2005. május 2-án elfogadtak. Ennek következtében 2005. augusztus 1-jétől a bakonyszombathelyi és ácseszéri oktatási intézmények egyetlen többcélú intézményt alkotnak, ahol az ácseszéri iskola tagintézmény lett.

Az ácseszéri iskolában 2005/06-ban még hat osztály, 2006/07-ben négy osztály, és 2007/08-ban már csak két osztály maradt. Az első és második osztályban iskolaotthonos oktatás folyik. A szaktanárok ingáznak a két település között, a tanulók bejárása iskolabusszal történik. Ettől a tanévtől kezdve rendelkezett az iskola angol nyelvtanárral, így a német nyelv tanulása mellett az angol nyelv is térítésmentes lett a tanulók számára.

2006

2006-ban az iskola uniós pályázaton 17,8 millió Ft-ot nyert a kompetencia alapú oktatás bevezetésére. Ebből a forrásból egyrészt az iskola digitális felszerelése nyert fejlesztést, másrészt nyolc pedagógus vehetett részt olyan továbbképzésen, amely során az oktatás tartalmi és módszertani megújításának gyakorlatával találkozhattak. Az újabb beruházásoknak köszönhetően az iskola csaknem valamennyi tantermében lett működő digitális tábla a szükséges kellékekkel. Iskolánk 2007-ben felkeltette a megyei és országos médiumok figyelmét is, többször megjelenve az országos TV csatornákon.

A Kisbéri Többcélú Kistérségi Társulás Hivatala 2006-ban intézményünket kérte fel a kistérségi pedagógiai szakszolgálat megszervezésével **logopédia, nevelési tanácsadás**, és gyógytestnevelés területeken. Ennek következtében a bakonyszombathelyi többcélú közoktatási intézmény 2006. szeptember elsejétől pedagógiai szakszolgálati intézményegységgel bővült ki Kisbér telephellyel. Hivatalos neve ettől kezdődően: **Benedek Elek Általános Iskola és Óvoda és Pedagógiai Szakszolgálat**.

A kedvezőbb normatív támogatás miatt 2007. július 12-én megtartott közös testületi ülésén Ácseszér, Bakonyszombathely és Csatka képviselő-testülete úgy döntött, hogy közös fenntartású közoktatási intézményét 2007. szeptember elsejétől a Kisbéri Többcélú Kistérségi Társulásnak, mint működtetőnek átadja.

Az iskola tanulólétszámának alakulása az utolsó 12 évben:

96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08
171	177	187	177	179	168	164	160	154	170	172	181
Ebből Ácseszérről, Csatkáról bejáró tanulók száma:									9	27	44

2007. július 15-én Bódai Julianna Éva nyugdíjazását követően a többcélú intézmény igazgatója Kolonics Éva lett. Az általános iskolai intézményegység élére Homoki Péterné, - korábban igazgatóhelyettes – került, helyettese Pintérmé Ballabás Márta lett.

Legközelebbi terv az iskola tornateremmel való bővítése, amely már a kistérségi társulás által beadott pályázat sikerétől függ.